

Osztott sávon

Fotó: Rózsa Gábor

Országos Egyetemi Fórum Károly Közgazdaság-tudományi Egyetemen.
Eötvös Loránd Tudományegyetemen. A plenáris ülést Fülöp József az ELTE rektora, a konferencia elnöke nyitotta meg, majd Pozsgay Imre államminiszter, az MSZMP KB titkára tartott előadást időszéri politikai kérdésekről. Ezt követően négy tudományegyetem rektora korreferátumot adott elő tudományterülete egyetemi specialitásairól: Csáky Béla a tudományegyetem, Fodor Lajos a műszaki egyetem, Somogyi Endre az orvostudományi egyetem, és Petrasovits Imre az agrártudomány egyeteméről. Ismertetésre került a konferencia állásfoglalástervezete, majd négy szekció keretében folytatódott a tanácskozás. Este a konferencia résztvevői fogadáson vettek részt a Marx képviselő.

Kitüntettek

Hazánk felszabadulásának 44. évfordulója alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesült Szarvas László, az egyetem MSZMP szervezetének pbtitkára, és Szép Jenő matematika-professor. A Munka Érdemrend bronz fokozatát kapta Varsányiné Szabó Mária, a politikaelméleti tanszék adjunktusa.

Kiváló Munkáért kitüntetést kapott: Bartoli Ferenc szakmunkás, Dusek Jánosné előadó, Golarich András laboráns, Jávornyai Sándorné hivatalvezető, Nagy Tamásné nyugdíjas, Németh Lajosné előadó, Rétfalvi András osztályvezető, Rohály Józsefné előadó, Szarvas Beatrix adjunktus, Tari Ernő docens, Miniszteri Dícsérfelvért részesült: Harsányi Istvánné adjunktus, Lendvai Tiborné előadó, Messmer Lili tanársegéd, Polákovics Sarolta tanársegéd, Sárosi Mária tudományos munkatárs.

Nemzetközi konferencia

A Soros Alapítvány egyik speciális programja az egyetemünkön elindított képzéskorszerűsítési reform, ezen belül is a business school jellegű gazdálkodási szak sikeres megvalósítását célozza. A program révén egyetemünk az elmúlt három évben évente 150 ezer dollárt kapott. Soros úr nagy súlyt fektet arra is, hogy a különböző külföldi társintézmények vezető tanárai, dékánjai egyetemünk oktatóival közösen időről-időre áttekintsék, hol tart az egyetemi reform átültetése a gyakorlatban.

A Soros Alapítvány támogatásával immár a harmadik ilyen konzultációs jellegű, angol nyelvű konferenciára került sor március 30-31-én a rektori tanácssteremben. Ezen Európa vezető business

schooljainak professzorai mellett a kanadai McMaster egyetem (Hamilton) két oktatója is részt vett: Szendrovics Zoltán és Andrew Gross. Ők a Nemzetközi Management Központ munkáját segítik jelenleg Budapesten, Gross úr pedig vendégprofesszorként a külkereskedelmi tanszéken is tanít. A konferencia európai résztvevői pedig a következő voltak: a brit David Chambers (London Business School), a nyugatnémet Eric Frese (Universität zu Köln), a svéd Robert W. Grubbström (Linköping Institute of Technology), a francia Arnaud De Meyer (INSEAD, Fontainebleau), valamint a belga Jacques van der Eecken (Katholieke Universiteit, Leuven).

(Folytatás a 3. oldalon)

TDK-konferencia

Április 24-28.

Az idei egyetemi tudományos diákköri konferenciára is szép számmal készültek dolgozatok. Összesen 108 nevezés érkezett. A 16 szekció pontos beosztásáról, időrendjéről még nem tudjuk az érdeklődőket tájékoztatni, de ígérhetjük a konferencia előtt a hagyományoknak megfelelően megjelentetjük a TDK műsorfüzetét. A konferencia nyitó előadása április 24-én hétfőn 10.30-kor lesz az 1. előadóban. Kemenes Ernő,

az Országos Tervhivatal államtitkára tartja címe: A kormányzat gazdasági tevékenysége és a válságmenedzselés. A nyitóelőadás után az egész hét folyamán délelőtti órákban délutánként a dolgozatok szóbeli előadása, megvédése lesz a program. Ezekre a semmihez nem hasonlítható hangulatú beszélgetésekre oktatóinkat, hallgatóinkat, s minden érdeklődőt sok szeretettel várunk.

— HTT —

XXXII. ÉVFOLYAM, 7. SZÁM

ÁRA: 4 FORINT

1989. ÁPRILIS 6.

Együttműködési elképzelésekről és a művelődési tárca működőképtelenségéről

Párt-végrehajtóbizottsági ülés volt március 28-án. A testület áttekintette az egyetem különböző tanácsaiban, bizottságaiban való pártképviselést Selmeci Lajos előterjesztésében. A vb tájékoztatást kapott arról, hogy az egyetemen 13 tanács, bizottság működik, amelyben jelentős számmal vesznek részt párttagok, és néhány bizottságban, tanácsban a pártbizottság hivatalból képviselti magát. Általában a bizottságokban a párttagok aránya megfelel az egyetemen dolgozó párttagok arányának, akik nem funkcióból adódóan vannak jelen, hanem mint választott képviselők.

Hatalmi párt helyett politizáló pártot

Az előterjesztésben Selmeci Lajos hangsúlyozta, hogy a jövőben várhatóan növekszik a választott képviselők száma és csökkenni fog azoké, akik hi-

vatalból képviselők a különböző bizottságokban, testületekben. Mint mondták, az egyetemi pártszervezet feladatának tekinti, hogy hatalmi párt

helyett politizáló párttá alakuljon. Ennek érdekében a jövőben a párt nem kívánja hivatalból képviselnie magát az egyetemi bizottságokban, tanácsokban, sőt azokban a testületekben is, amelyekben eddig szokásjog alapján hivatalból vett részt a párt, ezt a hivatali képviselést a jövőben megszünteti. A hivatalból való képviselést megszüntetésével párhuzamosan, viszont mindenhol küld a párt képviselőt, ahová meghívják.

Szó volt a Közgazdász szerkesztőbizottságról is. Ez a bizottság jelenleg is korporációs

alapon működött, és a jövőben ez még inkább így lesz. Ugyan- is az egyetemvezetésnek, mint a lap gazdájának kell a szerkesztőbizottságot a jövőben kialakítani, amelyhez a párt is felajánlja képviselét, hiszen az újság tevékenységéből adódó politikai feladatok ezt a részvételt indokoltá is teszik.

A vita során elhangzott, hogy a pártszervezetnek alaposan át kell gondolnia azt, hogy hol kívánja megtartani a választójogát, miben tart igényt

(Folytatás a 2. oldalon)

ET előtt az esti tagozatosok „információhiányának” megszüntetése

ALIG TELT EL TÍZ ÉV, amióta az egyetemi tanács a maga komplexitásában megvizsgálta az egyetem esti-levelező tagozatának helyzetét, és a téma a tanács múlt csütörtöki ülésén újra napirendre került. Hosszú és fárasztó küzdelmet folytatott Fáy Árpád, az esti-levelezőzők szószólója amíg minden nehézségen túltéve magát (emlékszünk még cikkeire és rájuk adott válaszokra e lap hasábjain) összeállított vitaanyagát és határozati javaslatát. A határozati javaslatok elsősorban az esti tagozatosok „információhiányának”, megszüntetésére illetve a nyilvánosság általánossá tételére irányulnak e tagozaton olyan eszközökkel, mint rendszeres tájékoztató levél küldése az estis hallgatóknak, egyetemi önismereti kutatás végzése, minden tanácsülés nyilvánosságának kiterjesztése a nem-nappalis tagozatra is, szabadság a kritika terén, fenntartott hely a Közgazdászban az estisek részére és általános tananyag- és tanárvéleményezés az esti tagozaton az eredmények nyilvánossá tételével. Az ülésen meghívottként részt vett három estis hallgató hozzászólásaiban mindezt még kiegészítette azzal, hogy magasabb színvonalú, rugalmasabb oktatást szeretnének az esti tagozaton, nagyobb lehetőséget az önálló gondolatok formába

öntésére (TDK, évfolyamdolgozatok).

Az állami vezetés álláspontja, ahogy az a Kupcsik József rektorhelyettes által előterjesztett anyagból kiderült, jóval általánosabb megközelítéssel a probléma alapvető rendezését célozza az esti-levelező képzés strukturájának és rendjének felülvizsgálatának és e tagozat demokratikus érdekképviseletének kiépítésének szorgalmazásával. Az érdekképviselet helyzetét az esti tagozaton meglehetősen kritikusan ítélte meg Bánfi Tamás, kifejtve, hogy a Fáy Árpád által előterjesztett anyag nem tükrözi a nem-nappalis hallgatók közti különbségeket, ellentétet, sokszor egyéni vélemények alapján állapít meg dolgokat. Szigeti Endre egyenesen céltalannak nevezte az általános megközelítést az esti tagozat esetében, hiszen az tíz évvel ezelőt sem ért el semmit. A részletek a konkrétumok eldöntése jelenthetne előrelépést ezen a téren. Huszár Ernőné a könyvtár részéről konkrét javaslattal állt elő, amikor felvetette azt a lehetőséget, hogy a szemináriumvezetők vigyék el estis hallgatókat a könyvtár megmutatni, csakhogy, mint az a nappali tagozaton szokás. Szólt a postán történő távközlésről és egy tervről, amelynek során videóra vett egyetemi előadásokat lehetne köl-

csönözni/nézni a könyvtárban.

A vita azzal zárult, hogy az egyetemi tanács jóváhagyta az esti-levelező tagozat képzési struktúrájának és rendjének felülvizsgálatát az állami vezetés javaslata alapján, anélkül, hogy állást foglalna a jelen pillanatban abban, hogy ezt a képzési formát hosszú távon fenn kell tartani. A határozat a végrehajtást illetően a tanszékeket jelöli meg kiemelt helyen.

AZ EGYETEMI TANÁCS MEGHALLGATTA

és elfogadta a Hallgatói Tudományos Tanács jelentését az egyetemen folyó öntevékeny tudományos munka helyzetéről. Lenger Csaba HTT-titkár a beszámoló kiértékelésében megállapította, hogy a hallgatók tudományos tevékenysége magas színvonalú és egyre bővülő (a jelen időszakban 108 TDK dolgozat érkezett be), ám e színvonal megtartásához és emeléséhez elengedhetetlenül szükséges az, hogy minél több oktató ismerje fel a TDK dolgozatok fontosságát a diák egyéni fejlődése szempontjából, több pénz jusson a hallgatók tudományos tevékenységének támogatására az egyetem kasszájából és végül felhívta az egyetem oktatóit, hogy személyes befolyásokat felhasználva népszerűsítsék a vállalatok körében a Közgazdász alapítványt, ahonnan a hallgatói tudományos pénzek nagyobb része származik. Az

egyetemi tanács jegyzőkönyvébe foglalta köszönetét Mária Antal professzornak, aki hosszú időn keresztül, magas színvonalon menedzselte az egyetemünkön folyó és az országos TDK munkát.

A HTT BESZÁMOLÓJÁT A KÖZMŰVELŐDÉSI BIZOTTSÁG KÖVETTE.

A Foltányi Árpád által előterjesztett, a közművelődés aktuális problémáit és feladatait érintő tervezetet az egyetemi tanács módosításokkal elfogadta. Ezek szerint az egyetem vezetősége vállalja többek között, hogy a Közművelődési Bizottság támogatására fordított összeg reálértékét megőrzi, a Bizottság véleményét kikéri minden közművelődést érintő döntés előtt és felülvizsgálja a közművelődésre szánt pénzeket, ha az egyetem két klubjának (KDC, Dunaparty) működési feltételei megváltoznak. A vita során felmerült olyan érv is, hogy erkölcsös-e növelnünk a közművelődésre szánt pénzeket akár nominálisan is, mikor az egyetem frissen beinduló egészségügyi részlegének finanszírozására is alig vannak eszközök. Ez viszont tarthatatlan álláspont, hiszen egyetemünk alaptevékenysége a hallgatók kulturális igényeinek bizonyos fokú kielégítése, míg az egészségmegőrzés csak kiegészítő szolgáltatás lehet igaz, nagyon fontos.

Bihari Edmond

Együttműködési elképzelésekről és a művelődési tárca működőképtelenségéről

(Folytatás az 1. oldalról)

a tanácskozási jogra és miből akar egyértelműen kivonulni. Elhangzott az a figyelemzavaró is, hogy az egyetemet nem szabad politikai harcok színterévé tenni, gondolva itt arra, hogy a jövőben az MSZMP-n kívül más pártok is létesülhetnek az intézményben.

A vita befejeztével döntés született arról, hogy az egyetem különböző testületeiben való pártképviselet átalakításának tervét a pb elé terjesztik, ahol kialakítják az MSZMP egyetemi szervezeteinek álláspontját azzal kapcsolatban, hogy miből kíván kivonulni a jövőben a párt.

Ezt követően a végrehajtó bizottság véglegesítette azt az

Együttműködési elképzelés a felsőoktatás MSZMP-szervezetei között

A felsőoktatási MSZMP-szervezetek közötti együttműködés erősítésére, a pártvezetők irányítási rendszerének módosítására létrejött egy javaslatvezető a tudományegyetemek párttitkárainak egyeztetésével, amelyet Szarvas László ismertetett a végrehajtó bizottsággal. A tervezetben hangsúlyt kap az, hogy az utóbbi években nehéz helyzetbe kerültek a felsőoktatásban dolgozó MSZMP-szervezetek, melynek több összetevője van: a felsőoktatás körülmé-

anyagot, amely az egyetemi pártszervezet szervezeti rendjével foglalkozik, s amelyet vita céljából az alapszervezetek rendelkezésére bocsát.

A harmadik napirendi pont keretében Szarvas László pb-titkár adott tájékoztatást az egyetemi-főiskolai MSZMP-szervezetek együttműködésének tervéről. Mint mondták, ennek megteremtési igénye az évek folyamán alakult ki. Közismert, hogy a tudományegyetemek pártbizottsági titkárai rendszeres munkakapcsolatot alakítottak ki a hatékony együttműködés céljából. Ezt a szervezetet szeretnék a jövőben kiterjeszteni az ország összes egyetemi és főiskolai MSZMP-szervezeteire.

A javaslatvezető az egyetemi és főiskolai MSZMP-szervezetek titkárainak tatali értekezletén április 2-án vitázták meg a résztvevők.

Az együttműködésről szóló tervezet ismertetése után a végrehajtó bizottság részéről felvetődött az a kérdés, hogy a tudományegyetemek párttitkárainak fóruma, illetve a most megalakuló országos fórum feljogosítja-e magát arra, hogy felhívja a figyelmet a művelődéspolitikai kormányzati szintű képviseletének problémáira? Ugyanis jelenleg a művelődési életben jelentkező zür-

partszervek kapcsolatában mutatkozó zavaró tényezők. Ehhez a helyzethez hozzájárul az is, hogy a területi elv szerint rendkívül megosztott, széttagolt az egyetemek-főiskolák MSZMP-tagsága, a felsőoktatási pártbizottságok, pártvezetőségek nagyon laza, esetleges kapcsolata. A szorosabb kapcsolat megteremtését indokolja az MSZMP-szervezetekre háruló jövőbeni feladatok. A tervezet felsorolja az együttműködés főbb elveit és feladatait, valamint a közös munkakapcsolat erősítésének szerveit. Regionális és ágazati szinten szerveződő együttműködési formákat tervez, miközben

hangsúlyozza, hogy az országos kapcsolatteremtésben sajátos helyet foglal el Budapest. A fővárosban elképzelhető lenne az MSZMP Budapesti Bizottsága mellett felsőoktatási pártbizottság, vagy konzultatív tanács megszervezése. Továbbá ki kellene alakítani az egyetemi-főiskolai MSZMP-szervezetek közötti országos fórumok rendszerét is: titkári fórum; delegáltakból felsőoktatáspolitikai konzultációs-koordinációs munkacsoport; évenkénti rendszerességgel felsőoktatáspolitikai tanácskozás. E kezdeményezések alapja lehetne az MSZMP-n belüli felsőoktatási föderáció kialakulásának.

Bizalmatlanság

Az együttműködésről szóló tervezet ismertetése után a végrehajtó bizottság részéről felvetődött az a kérdés, hogy a tudományegyetemek párttitkárainak fóruma, illetve a most megalakuló országos fórum feljogosítja-e magát arra, hogy felhívja a figyelmet a művelődéspolitikai kormányzati szintű képviseletének problémáira? Ugyanis jelenleg a művelődési életben jelentkező zür-

var, a középiskolai oktatás koncepciókülisége és az egész művelődéspolitikára utal, hogy a miniszter és a kulturális államtitkár iránt nem megfelelő a bizalom a felsőoktatás és művelődés területén.

Szarvas László biztosította a végrehajtó bizottságot arról, hogy a párttitkári fórum a problémákat felvállalja. A tatali tanácskozás elé kerül az állásfoglalástervezet, amelynek elfogadásával határozott jelzést tesz a testület e gondok sürgős megoldására. Az állásfoglalás-tervezetet az alábbiakban ismertetjük.

Állásfoglalás

AZ EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI MSZMP-SZERVEZETEK TITKÁRI 1989. ÁPRILIS 2-AI TANÁCSKOZÁSÁN AZ ALÁBBI ÁLLÁSFOGLALÁST HOZTÁK:

A tanácskozás résztvevői egyetértettek abban, hogy a felgyorsult politikai és gazdasági reformfolyamat közepette, a gazdasági válságból való kilábalás érdekében elengedhetetlen a felsőoktatás helyzetének, működésének és irányításának újbóli áttekintése. A felsőoktatás nem egyszerűen része az átfogó társadalmi reformoknak, hanem feltételül kellene szolgálnia egy ilyen átalakulásnak.

A társadalmi modellváltást csakis egy, a kutatás teljes szabadságát élvező, korszerűen gondolkodó és korszerűen képzett, társadalmilag érzékeny értelmiség támogatásával ill. vezetésével lehet megvalósítani. Az a véleményünk, hogy ebből a szempontból a felsőoktatás máris fáziskészen van! A leromlott műszerparkok, a beszerzési gondokkal küszködő könyvtárak, a korszerű információtechnikára csak áhítozó oktatók, az oktatók (és részben a hallgatók körében is) kibontakozott kontrasztok, a minisztériumi bürokráciával hadakozó vezetők és a korábbi gondolkodásmódból kilépni képtelen oktatók — mind-mind azt jelenti, hogy jelenlegi felsőoktatásunk csak nagyon részlegesen képes ezeket az igényeket kielégíteni.

Az MSZMP Politikai Bizottsága alig másfél évvel ezelőtt foglalkozott a felsőoktatással, az ezt végrehajtó MT-határozat 1 éve született, az idő azonban máris sok kérdésben túlhaladta.

Az oktatási törvény már születése pillanatában is viták keresztjében állott: ma szükségszerűnek látszik mielőbbi módosítása vagy egy új törvény megalkotása. Az oktatás, a felsőoktatás, és a tudományos kutatás is a jelentőségénél még mindig kisebb súllyal szerepel az állami és a politikai szférában, bár mindenképpen pozitívnak tartjuk az ebben történt elmozdulásokat. Eppen ezért különösen szembeötöl, hogy az aktivizálódó parlamentben az oktatásügynek egyetlen szószólója sem akad, és különösen feltűnő a tárca vezetőinek passzivitása. Az a véleményünk, hogy a független szakszer-

vezetek létrejöttéhez nemcsak a régi szakszervezetekkel való elégedetlenség, a pedagógusok és kutatók átlagosnál nagyobb társadalmi érzékenysége, ill. ezen területek feszítő anyagi gondjai járultak hozzá, hanem a művelődés állami irányításának elégedetlensége is.

Nekünk jól felfogott érdekünk, hogy ne csak a párt különböző szintű testületeiben történjen változás a felsőoktatás ill. a tudományos élet képviselőinek aktívabb közreműködésében, hanem az állami fórumokon is. Nem tartjuk véletlennek, hogy az oktatásban dolgozók képviselői csoportja még nem alakult meg, holott sorra alakulnak a képviselői csoportok. Jellemző például az is, hogy a legutóbbi ülésen az egyházi iskolák finanszírozásáról nem az MM, hanem a PM nyilatkozott, amelyben a pénzügyminiszter célzásal arra engedte következtetni, hogy az oktatásfinanszírozás normáztatását a PM kívánja elvégezni. Hol van ilyenkor az MM? Véleményünk az, hogy gyökeres változásra van szükség az oktatásügy kormányzati szintű irányításában is; csökkenteni kell a PM-től való függőséget.

A felsőoktatás reformja azonban nemcsak társadalmi, ágazati ügy, hanem jól felfogott érdeke minden intézménynek is. Ebből a szempontból jelentős különbségek vannak az egyes felsőoktatási intézmények között. Míg néhány helyen már végbementek ill. megvalósítás előtt vannak az oktatás egészét megújító reformok, addig néhány területen szinte semmi sem változott. Ezeket a helyeket a pártszervezeteknek kezdeményező, serkentő szerepet kell játszani a belső reformok kidolgozása és megvalósítása érdekében.

A tanácskozás résztvevői egyetértettek az Országos Egyetemi Fórumra beterjesztett állásfoglalás-tervezettel, annak fő mondanivalójával. Szükségesnek tartanánk, ha az O.E.F. kiterne a finanszírozás néhány további problémájára is: A költségvetési reform keretében az MM dolgozza ki saját álláspontját a felsőoktatás finanszírozására egyetemi-főiskolai szakemberek, vezető oktatók bevonásával, ill. kérje ki róla az FDSZ és a rektori konferencia véleményét. Ehhez elengedhetetlennek látszik egy megfelelő statisztikai rendszer kidolgozása is, amelyet rövid időn belül meg kellene csinálni. Nem szabad megengednünk, hogy az a látszat alakuljon ki, mintha a felsőoktatás luxusközpontként dolgozna (pl. a hallgató/oktató tekintetében).

Orvosi rendelő nyílik

Egyetemünk főépületének egyik első emeleti folyosójára új táblák kerültek: orvosi rendelő, illetve fogorvosi rendelő. A szobákat azonban még többnyire zárva találjuk, a rendelés még nem kezdődött el. Dobrovits István rektorhelyettes azonban megnyugtatót bennünket; egyetemünk eddig rendezetlen egészségügyi ellátása remélhetőleg már a közeljövőben megoldódik.

Dobrovits Iván elmondta: egyetemünkön két évtizeddel ezelőtt volt már belgyógyászati rendelés. A Trefort utcai rendelő idős főorvosa — aki szinte az egyetem háziorvosának számított —, mindenki meglegésére látta el feladatát. Ez a lehetőség azonban sajnos megszűnt. A hetvenes évek elejétől, mikor a Kinizsi utcai kollégium elkészült; ennek épületében két orvos várta a betegeket. Az egyik a kollégistákat, a másik az egyetemi dolgozókat fogadta. Ez a rendszer azonban — főleg azért, mert a rendelési idő nagyon rövid volt — nem vált be; egyetemünk hallgatói és oktatói szép lassan leszoktak a rendelő látogatásáról. Ráadásul a Ráday utcai kollégium

orvosi ellátása sem volt hosszúra ideig megoldott.

A rekonstrukció kapcsán merült fel újra, hogy végre rendezni kell az áldatlan egészségügyi állapotokat. Az egyetem vezetőségének az elképzelése a következők voltak: a főépületben üzemorvosi rendelőt kell nyitni — bel- és nőgyógyászati, fogorvosi rendeléssel —, melyet alkalmassá kell tenni arra is, hogy itt később viszonylag egyszerű egészségügyi szűréseket (EKG, vérnyomásmérés, onkológiai szűrés stb.) is el lehessen végezni. Később ezek köré ki lehet terjeszteni más vizsgálatokra is. A tervek szerint első lépcsőben az egyetemi oktatók egészségügyi szűrését kell megoldani, majd ez a hallgatókra is kiterjedne. A központi épületben lévő üzemorvosi rendelő főorvosa alá „mintegy körzeti orvosként” tartoznak majd az egyes kollégiumok (Kinizsi, Ráday, Tarkarét) orvosai. Természetesen a nem kollégista hallgatók a központi épület rendelőjét látogathatják.

A tervek szép lassan meg is valósulnak. A központi üzemorvosi rendelő berendezése, mintegy kétfélmillió forintjába került az egyetemnek, a ren-

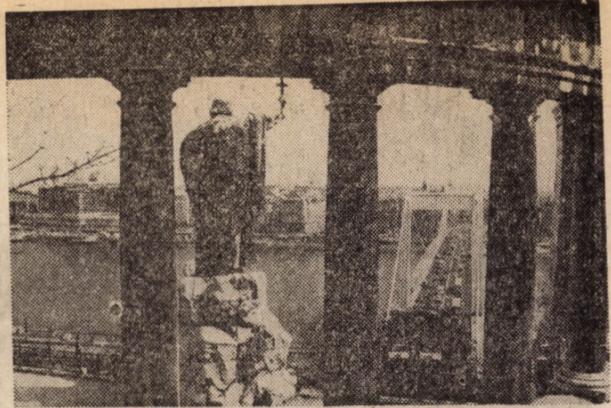
delőt a Medicor látta el a legkorszerűbb belgyógyászati (EKG) műszerekkel, a fogászat pedig röntgen is működik majd.

Egyetemünk a Fővárosi Tanácstól eddig egy törvönnyel állást, egy orvosi mellékállást és két asszisztensi állást kapott. Korábban gondot jelentett, hogy az orvosok díjazása rendkívül alacsony volt, az egyetemi vezetés most úgy határozott, hogy a hosszú távú egészségmegőrző program sikere érdekében ezen javítani kíván. Egyetemünk együttműködési szerződést kötött a Szentkirályi utcai központi Stomatológiai Intézettel; nemcsak egyszerű fogorvosi rendeléssel van szó, hanem az intézet az anyagellátást is biztosítja. Tehát foghúzás és tömés mellett fogpótlásra és más bonyolultabb beavatkozásokra is lehetőség nyílik majd. Az üzemorvosi rendelő háttérintézménye pedig az István Kórház. Az orvosok munkajogiilag és szakmailag ide tartoznak, a tervek szerint a belgyógyászati rendelés mellett a konzultációkat (urologust, kardiológust) is az István Kórház fog-

ja biztosítani. A nőgyógyászati rendelés megoldására pedig a szakszervezet ajánlotta fel segítségét. E téren az István Kórházal vagy pedig a SOTE-vel kötendő együttműködési szerződés a terv.

Az egészségmegőrző program keretében az egyetemi elképzelések szerint az orvosi kartonok mellett először a dolgozóknak, majd a hallgatóknak is lesz ügynevezett egészségügyi könyvecskéje. Az egészségügyi lapon ugyanis jól nyomon lehet követni az egészségi állapot változását. Később az adatokat számítógépre lehet vinni.

A központi épület üzemorvosi rendelője — a korábbiaknál jóval hosszabb rendelkezési idővel — április közepén nyílt majd. A kollégiumok közül a Kinizsi utcai orvosi ellátottsága még nem megoldott, ők egyelőre a helyi körzeti orvoshoz járnak, de szeptembertől várhatólag saját orvosuk is lesz. Dobrovits Iván kifejezte reményét, hogy szeptemberben már a dolgozókon kívül az új elsőéves egyetemisták is átmennek az első szűrésen, legalább a vérnyomásvizsgálaton.

A hittérítő

Hagyományok márpedig kellene

Allandóan változó, politikai csemegékkel tarkított napjainkban nem érték a „pangás éveiben” született dolgok, hagyományok továbbélésére. Talán egyetlen politikusként nevezi a fundamentálistának azt a kis lelkes csapatot, aki újra akar KEN-t szervezni egyetemünkön. 1973-ban rendeztek először közgazdasági egyetemi napokat, azóta majd minden alkalommal volt valami gond, vagy a programok, vagy a csapatok, vagy éppen a szervezőgárda az utolsó pillanatban állt össze. Az alábbiakban korabeli Közgazdászokból szemezgettünk, illetve saját élményeimet írom le.

1976: „KEN. A három betű jelentését ki ne ismerné egyetemünkön? Az idej negyedszeri megrendezés után, lassan már hagyományként emlegethetjük. Sőt nyugodtan mondhatjuk, hogy túllépte az egyetem falait, hiszen találkozhatunk vele a sajtóban, rádióban, még a kettes villamoson is...”

1977: Az első diákrektorválasztás: „Wanted for Váradi! és szavazz Némethre! Senki sem látta hogyan történt, de egyik pillanatról a másikra elaraszották az egyetemet azok a plakátok, amelyek a ker. kar. rektorjelöltjének, Váradi Lászlónak nagyszerűségét hirdették. Az ember lépten nyomon egy harcabszűz úriember képével találkozott, aki szugesszív tekintetével búvóli a szürke hétköznapi polgárt: Váradi a te embered!”

A történelmi hűség kedvéért említsük meg, az első diákrektor Némethi Gábor lett, aki most a Népgazdaság-tervezési Intézet oktatója.

1978: „A szervezési problémákhoz idén hozzájárult az egyetem állaga, a rendezők foglalkoztak a Körcsarnok kibérlésével.” A rektorválasztás fénypontja a bevonulás volt, „hun” vezér lóháton érkezett, míg a ker. kari „körözött” jelöltjét rendőri segédlettel állították elő.

1979: „Hosszú huzavona után mégis tovább él a KEN! Néhány héttel ezelőtt még léte forgott veszélyben, nem volt, aki a vetélkedőt, és a többi programot kitalálja és megszerveze.”

1980: A legjobban sikerült program a tanárvetélkedő volt: „Sok tanár azért nem jött el, mert attól tartott, hogy a diákok előtt kell bohóckodniuk”, holott nem ez történt. Ez a vetélkedő igazában diákok és tanárok közös ügye volt, s időnként olyan fergeteges biztatásban részesültek a tanári csapatok a diákok részéről, amely — legalábbis ezekben a percekben — annyira közel hozta őket egymáshoz, ahogy éveken át soha.”

1981: Nem volt KEN! Ezen tavasszal rendezte meg a Köz-gáz a budapesti egyetemisták és főiskolások találkozóját (BEFÖT), az ifjúsági vezetők úgy gondolták, nincs energia a két program megrendezésére.

1982: „Nagyok az elvárások, nagy a felelősség és mégis általános az öröm is: idén megingt lesz KEN! Több, mint nyolc éves hagyomány szakadt meg tavaly: a programköszöszség időközben akkorára nőtt, hogy nem akadt vállalkozó, aki megszerveze (már a két évvel ezelőtti utolsó is végző, és végzetek önként vállalkozó, de lelkes csapata hozta csupán össze). Azonban a legenda — a KEN legendája — él tovább. Az egész napos ve-

téledő, a rektorválasztásoké, az egész hetes reklámkampányé — a légré, ami (ha sikeres) pár napra egy kicsit jobban összeráz mindannyiunkat, egymással és az egész egyetemmel is.”

1983: Nagy meglepetésre a rektorválasztás vetélkedőt az elsőkös jelöltje, „Géza” nyerte.

1984: X. jubileumi KEN. A legnagyobb kérdés, hol rendezék meg. A főépület nagy részét ugyanis a rekonsztitúció miatt lezárták, kényszermegoldás a Zsil utcai épület „aulája” (inkább lépcsőháza). A hangulat fergeteges, a KEN — bár sokan előtte arról beszéltek, nem halt meg.

1985: Ismét nagy budapesti egyetemista és főiskolai festívál a Közgázon (EFIN), és mégis van KEN. Két külön szervezőgárda és két magas színvonalú rendezvény három héten belül. Az immár egyhetes KEN végén a rektorválasztási vetélkedőt egy pont különbséggel az elsős KEN-EDDY nyerte.

1986: Vissza a főépületbe! No persze még az aula sem volt kész, így a büfé előtt állítottuk fel a színpadot. A felújított egyetemet ezzel a rendezvénnyel vettük birtokba. Ebben az évben volt először az, hogy nem a karok, hanem bármely társaság indíthatott rektorjelöltet. Megpróbálkoztunk — mert a régi kevés volt — a diákrektor uralkodásával is. A vetélkedő után három nap az övé lehetett volna, de addigra már mindenki kifáradt, a tíznapos KEN már túl hosszú volt!

1987: Talán a legszínvonalasabb KEN és ismét az aulában! Egy hét szellemes forgatag a büfé előtt, sok-sok vídamság és komoly program. Felejthetetlen a későbbi győztes „Hernyó” bevonulása, rendőrmotoros kísérettel, „május elsejében” feldíszített teherautón érkezett és egy ótágú vörös csillagra volt kifizetve.

1988: A KEN kicsit halványabb, mint az előző években, de a győztesek (hiszen kollektív rektorjelöltként indult négy fiú) fergetegesek voltak. Hogy milyen lesz az idei KEN, nem lehet tudni. Tudom, hogy a hallgatóknak kevés idejük van az „egyetemi szellemmel” foglalkozni, tudom, hogy sokaknak, ha egy hétig délutánonként szórakoznak és nem pénzt keresnek, kenyérgondjaik vannak, tudom, hogy az egyetem az elsősöknek nehezebb időt szakítani „bohóckodásra”, tudom, hogy ma majdnem minden a KEN ellen szól. Mégis hiszem, hogy a KEN nélkül nem egyetem az egyetem, hiszem, hogy csak az ilyen rendezvények hozhatják közelebb egymáshoz a hallgatókat. Hajrá KEN!

A gazdaság már 1957-től rendre kormányozhatatlanná vált

Az egyetemi MSZMP vitája

A történelmi albizottság-nak a Társadalmi Szemle különszámában megjelent tanulmányáról rendezett vitát március 23-án az egyetemi MSZMP-bizottság. Vitaindító Vigvári András tartott Gazdasági reform és gazdaságpolitika a 60-70-es években címmel.

Beszélt Vigvári András azokról az elhallgatott vitákról, amelyek 1964-ben, 66-ban zajlottak a mechanizmusbizottságokban, albizottságokban. Ezek egyike volt például a tervezési rendszer körüli vita, amelyben világosan megfogalmazódott, hogy az ország gazdasági helyzetének megfelelő gazdasági mechanizmust kellene bevezetni, hogy a gazdasági működéshez szükséges központi beavatkozásoknak reformkomfortoknak és társadalmilag ellenőrzőteknél kell lenniük, hogy illúzió egységes gazdasági modell szerinti gazdaságirányítási rendszert működtetni. Ezek a belső kritikák azonban akkor lesöpörték az asztalról. Vigvári András témáik szerint csoportosította is a lezajlott vitákat. Eszerint folyt egy arról, hogy a hosszú távú megalapozó ágazat az ipar vagy a mezőgazdaság legyen-e. Már akkor felmerült a külkereskedelmi relációk átrendezése, s kimutatható törekvések voltak arra, hogy az európai fejlett tőkés országokkal erősödjenek gazdasági kapcsolataink. Főleg 1968 után folytak nagy viták a külső források bevonásáról, s komoly törekvések voltak ezek bővítésére. Kevésbé közismert, de már a hatvanas években is permanens tőkés fizetésimérleg-problémái voltak az országnak, s ezt közép- és hosszútávú hitelek felvételével próbálták megoldani. A csapdába való besétálás tehát már itt kezdődött, bár ez rejtve maradt jórészt az e században egyedülálló cseréranjavulás jótékony hatása miatt. 1969-től erőteljesen folyt már a rövid lejáratú hitelek konvertálása közép- és hosszútávúakra. A reformmunkálatok érzéketlenek voltak az infrastruktúra iránt, a mechanizmusreform hátrányosan érintette az infrastruktúra szektorát, mert a kifejezetten termelő ágazatokat részesítették előnyben. Történt az annak ellenére, hogy 67 végéről felmerült már az infrastruktúra (főleg az oktatás és

az egészségügy) erőteljes fejlesztésének igénye.

Megállapítható, hogy a lényeges kérdések meg sem jelentek a pártkongresszusokon, a KB-üléseken többnyire már igen. Ezek előkészítési mechanizmusáról elmondható, hogy igen szűk szakértői és államigazgatási fórumokon készítették elő a KB-üléseket, s a döntéseket gyakorlatilag vita nélkül fogadták el. 1968 után legfeljebb Pol. Biz. szinten jelentek meg az alapvető kérdések, vagy ott sem, s véletlenszerű volt, hogy mi került a KB vagy a Pol. Biz. elé, mi vált politikai döntéssé. Általánosságban is elmondható, hogy az alapkérdésekről 1964-65-ben még folytat valódí viták, de az ezt követő és a 72-t megelőző évekre igaz az, hogy az úgynevezett szakmai viták egy szűk körben már előre eldöntött dolgok utólagos legitimálására szolgáltak csak.

Vitakozott Vigvári András azzal az állásponttal, hogy a gazdaságban minden rendben volt ebben az időben. Bebizonyította, hogy 1957 óta ez a gazdaság időről időre kormányozhatatlanná vált. Ennek a kudarcnak a beismeréseként értékelte azt a tényt, hogy Kádár János távozott is a munkás-paraszt kormány éléről. 1963-64-ben mini gazdasági válság volt — ami a politikai „sikerek” miatt nem vált általános társadalmi válsággá — ahhoz azonban eléggé figyelmeztető volt, hogy elkezdődjék a mechanizmus reformjának kidolgozása. Paradox módon az 1968-ban bevezetett rendszerrel a gazdaság fő folyamatai a következő 4-5 évben sem voltak kézbe vehetők, azaz a reform nem adott jó eszközt a probléma-kezelésre. A gazdasági folyamatok olyannyira rossz irányba mentek, hogy 1971-ben nem reformkomfort, beavatkozásra volt szükség, s 72-től igazolódtak azok az elvárások, amik már 1964-66-ban megfogalmazódtak.

Vigvári András álláspontja szerint elejét lehetett volna venni mindennek, ha számot vetettek volna a valódi érdekekkel, s ha holnapután-orientált gazdaságirányítást és gazdaságpolitikát valósítottak volna meg. A vitaindító után a 16 jelenlevő lehetett a szó, közülük hatan éltek a hozzászólás lehetőségével. M. G.

Nemzetközi konferencia az egyetemi reformról

(Folytatás az 1. oldalról)

David Chambers, a londoni business school dékánja egyébként az alapítvány és az egyetem közötti program koordinátora is egyben. A többi külföldi vendég azonban most járt először egyetemünkön; így az első nap nyitányként Zalai Ernő rektorhelyettes röviden ismertette a meghívottak

hogyan kell értelmezni a kétépítéses képzést.

Az NSZK-ban például az úgynevezett Fachhochschule (felsőfokú technikum) intézménye létezik; ennek nem előfeltétele az érettségi csak a középfokú végzettség, és itt alapvetően a nyugatnémet gazdaság érdekeinek megfelelő praktikus képzés folyik. Innen át lehet iratkozni később főiskolára vagy egyetemre; de a felsőfokú technikumban — elvé más ennek a tantárgyi struktúrája — a képzésnek egyáltalán nem ez a fő célja. Külföldi vendégeink tehát nem értették, Magyarországon hogyan lehet megvalósítani a kétirányú képzést az alapozó tárgyak közös oktatásával. Felvilágosításként megtudták, hogy a college jellegű főiskolai karra kerülésnek is igen komoly követelményei vannak. A főiskolai ágon a fő cél nem a túlspecializált ismeretek át-

két-három százaléktól kell megszabadulni,

ez ne érintsen túlságosan nagy réteget. Különböző tisztázódott, hogy a kétépítéses képzéssel nem a „diploma vagy semmi” dilemmát, hanem a „főiskolai vagy egyetemi diploma” kérdést kívánják megoldani.

Mivel vendégeink business schoolokból jöttek, szokatlanul nagy választási szabadsága. Ki is fejezték aggályukat; nem vették az szétaprozódáshoz, ahelyett, hogy jól körülhatárolt ismeretanyagot kapnának a hallgatók. Náluk ráadásul az ilyen jellegű kísérletek eredménye az lett, hogy a diákok a könnyebb ellenállás irányába mozdultak; tehát azokat a tárgyakat választották, ame-

nek — akik különben korábban kézhez kapták a tanterv és a tantárgyi tematika angol nyelvű változatát — az egyetemi reform lényegét. Ezek után a külföldi vendégek egyetemünk oktatóival közösen megvitatták a tanterv felépítésének általános alapelveit, a képzéskorszerűsítési program koncepcióját. Korántsem haszontalan vita alakult ki azon,

adása, itt inkább alapvető módszertani ismeretekre, egyfajta gondolkodásom elsajátítására tanítják meg a hallgatókat. A gyakorlati ismeretek megszerzése az utolsó évben történik. Különböző is a munkahelyen eltöltött első év elegendő az átállásra.

Szóba került, hogy egyetemünk is talán a nyugati gyakorlatot követi akkor, amikor a szükségesnél jóval több hallgatót vesz fel, és a kétszintű képzés révén kerül esetleg sor a szelektálásra. A külföldi vendégek óva intettek ettől, hiszen náluk ez a rendszer nem vált be. Egyrészt azért, mert túlságosan költséges, másrészt mert a diákokban bizonyos frusztrációt idézett elő. A vita tanulságaként lezárhatjuk: szelektálással inkább a ténylegesen nem egyetemre való

választási szabadsága. Ki is fejezték aggályukat; nem vették az szétaprozódáshoz, ahelyett, hogy jól körülhatárolt ismeretanyagot kapnának a hallgatók. Náluk ráadásul az ilyen jellegű kísérletek eredménye az lett, hogy a diákok a könnyebb ellenállás irányába mozdultak; tehát azokat a tárgyakat választották, ame-

Zalai Ernő és Hógye Mihály

A tanácskozás résztvevői

lyekből egyszerűbb volt vizsgálni. Vendégprofesszoraink azt tanácsolták, hogy egyetemünk vezetése még egyszer tekintse át a választható tantárgyak körét, bizonyos szakokon pedig több kötelező tantárgyat írjon elő. Jelezték azt is, hogy a tanár-tanácsadónak — akik a diákok egyéni tanterveit jóváhagyják — nagyon oda kell figyelniük arra, ne hogy a közgázon is a nyugat-európai gyakorlathoz hasonló tendencia menjen végbe.

A külföldi vendégek úgy érezték, még mindig túlságosan magas a diákok heti óraszám, jóllehet ez húsz százalékkal alacsonyabb a magyar átlagnál. A magyar vendéglátók azonban megjegyezték, hogy a nyugati elit-iskolákban a hallgatók motiváltak az aktív tanulásra. Tehát odaát általános az a tendencia, hogy egy kötelező órára a diákok otthon rátesznek még két órát. Nálunk azonban egészen más

a diákok szemlélete, és ahogy az első félévről készült felmérések tanúsítják, a közgázon ez az arány éppenhogy fordított. Mivel a magyarországi felsőoktatási intézményekre még a passzív tanulás a jellemző; túlságosan kockázatos lenne hirtelen átállni egy más rendszerre. Később felsőbb évfolyamokon azonban már tovább csökkenhet a heti óraszám.

A reform lényegével való ismerkedés után a különböző egyetemi tantárgyfelelősök szóban eszítették ki a gazdasági szak törzanyagáról írt tematikát. A magyar oktatókkal folytatott konzultációk után külföldi vendégeink azt a házi feladatot kapták, hogy a hallott információk alapján másnapra mondjanak véleményt a tantervről.

Mint később kiderült, a vendégprofesszorok általános és egyöntetű véleménye az volt, hogy a gazdasági szak tanterve

a legkorszerűbb nemzetközi szintet is megüti

és bizonyos tekintetben még előttről is jár. Mind a tanterv struktúráját, mind az egyes tárgyak tartalmát igen jónak tartották; egy-két témakört azonban hiányoltak. Ezek közül az egyik legfontosabb az úgynevezett operations and production management (vállalati tevékenységek és technológiák megszervezése és menedzselése) nevű gyakorlati jellegű tárgy volt, amit főleg angolszász típusú intézményekben oktatnak. Szükségesnek érezték még a vállalati beruházások értékelését, szelektációját; a készletgazdálkodás szervezésének lebonyolítását bemutatató tantárgy felvételét is. A következő témákat hiányolták még: risk-management (bizonytalansági tényezők mellett, kockázattal járó döntés), management economics — ez a mikroökonómia II. tárgyhöz hasonló —, alkalmazott ökonometria, management információs rendszerek.

A magyar fél elismerte a felvetések jogosságát és hangsúlyozta, hogy megvizsgálja annak a lehetőségét, hogy a jövőben e területek megfelelő súllyal szerepeljenek a tantervben. Külföldi vendégeink azt is hangsúlyozták, hogy a reform során a tananyag folyamatos fejlesztésére, szükség szerinti változtatására kell törekedni. Kiemelték, hogy a tantárgyi struktúra megállapításakor nemcsak a diákok, hanem a felvevő piac, vagyis a vállalati kör szempontjait is figyelembe kell venni. Egyetemünknek egyfajta marketing tevékenységet kell folytatnia a külvilág felé. Tanácsos lenne gyakorlati szakemberekből,

vállalati vezetőkkel álló tanácsadó testület létrehozása is. Az egyes vállalatok vezető beosztású szakemberei pedig rövid időtartamú továbbképzésen vehetnének részt; a néhány napos, egy-két hetes tanfolyamon főbbek között megismerkedhetnének az egyes egyetemi tárgyakkal is, így rögtön visszajelezhetnének egyetemünknek, mit tartanak ők ezekből hasznosnak. A beszélgetésekből az is kiderült, hogy a szakmai gyakorlatok szerepe Nyugat-Európában lényegesen nagyobb, mint nálunk. E téren is fejleszteni kéne tehát a vállalatokkal való együttműködésünket; ezzel a diákok elhelyezkedési gondjai is enyhülhetnek, másrészt az egyetem szinte el tudná adni magát.

A konferencia záróprogramjaként a külföldi vendégek megismerkedhettek a Pécsset, illetve a gazdasági jellegű főiskolákon folyó oktatás rendjével. Emellett a Nemzetközi Bankképző Iskola és a Nemzetközi Management Központ képviselői is bemutatták intézményüket.

Összefoglalásképpen elmondható: a konferencia mindkét fél számára hasznosnak bizonyult, a résztvevők tanulhattak a különböző országok felsőoktatási tapasztalataiból. A konferencia azzal a végkiengeséssel zárult, hogy további tapasztalatcserére van szükség. Elő kell mozdítani az oktatók és hallgatók cseréjét is. Minél szélesebb körű társintézmény-hálózatot kell kiépíteni, tehát a mostanihoz hasonló jellegű találkozók folytatódniuk a jövőben is.

B. L.

Szaknyelvtanári képzés szeptembertől?

A tervek szerint egyetemünk Nyelvi Intézetében hamarosan szaknyelvtanári („szaknyelvtanári”) képzés indul. Megjegyzendő, hogy a német nyelvterület országainak közgazdasági jellegű felsőfokú intézményeiben már évek óta folyik hasonló jellegű oktatás; s ez hazánkban is jelentős társadalmi igényt éleszt. A szaknyelvtanári képzés koncepciója az elmúlt hónapok intézeti, összközponti vitái során tisztult le; a tervezet lényegéről beszélgettünk Bakonyi Istvánnal, a Nyelvi Intézet megbízott igazgatójával.

— Miért érezté szükségesnek az egyetem vezetősége a szaknyelvtanári képzés beindítását?

— Az elsődleges cél ezzel az, hogy közgazdasági szak-középiskolákban szaknyelvet oktató tanárokat képezzünk; vagyis szeretnénk megemlíteni a középiskolai nyelvoktatás nem túlságosan magas színvonalát. Másrészt egyetemünkön örök problémát jelent az, hogy kevés olyan szakember dolgozik nálunk, aki emellett, hogy tájékozott közgazdász, kitűnően ismer egy világnyelvet. Az ELTE-ről frissen a Nyelvi Intézetbe került nyelvtanároknak viszont gyakran gondot jelent a közgazdasági szakkifejezések elsajátítása és használata. Ha például külföldi vendégprofesszorok tartanak előadást egyetemünkön, nem könnyű megfelelően felkészült szinkrontolmácsokat találni. A szaknyelvtanári képzés beindításával részben

ezen is segíteni kívánunk. Néhány év múlva már a közgazdasági felsőoktatási intézmények — MKKE, Külkereskedelmi Főiskola — szaknyelvtanári utánpótlását is biztosíthatjuk.

— Tehát kettős diploma megszerzésére nyílik lehetőség?

— A képzéskorszerűsítési reformba illeszkedő elképzelések kétfajta változatról szólnak. Egyrészt nappali, gyakorlati képzés indulna közgazdasági hallgatóknak; elozetes nyelvi szintfelmérés alapján, 10 féléven keresztül. A felvételi alapeltele középfokú nyelvvizsga, vagy ennek megfelelő nyelvismeret lesz, hiszen jövődől hallgatóinknak már a harmadik év végén felsőfokú, szakmai anyaggal bővített nyelvvizsgát kell tenniük. A párhuzamos képzés végén a diákok a közgazdasági mellett nyelvtanári diplomát is kapnak. Megjegyzem, nem általánosan nyelvtanári képzésre gondoltunk, ez továbbra is a tanárképző intézmények feladata marad.

A másik változat a másodikdiplomás posztgraduális képzés egyetemünk főiskolai karán, vagy a Külkereskedelmi Főiskola idegen nyelvű levelező szakán illetve más gazdasági jellegű főiskolán végzett hallgatók számára. Itt egy-egy nyelvből az igényektől függően 8-10 fős csoportok indulnának. A kurzus résztvevői két-három éves pedagógiai, nyelvészeti és szepirodalmi ráképzés után — hiszen komoly közgazdasági és

nyelvi alapra már korábban szert tettek — kaphatnák meg a nyelvtanári diplomát.

Egyébként mindkét változat esetében sem haladhatja meg a heti óraszám a 10-11 órát.

— Hogyan alakul az egyes szemeszterek tematikája?

— A főbb témacsoportok a következők: általános társalgás, nyelvtan, újságnyelv, kiejtés, fonetika, képzés, országismeret, fordítástechnika, nyelv és kultúra, szépirodalmi szövegek feldolgozása, közgazdasági szaknyelv, szaknyelvi társalgás, oktatásmódszertan, tárgyalási nyelvgyakorlat, üzleti levelezés, tolmácsolási tanítási gyakorlat stb. Utolsó évben már tanítanának is a diákok a szakközépiskolákban. Az oktatásban nagy súlyt fektetünk a gyakorlati képzésre. A szemináriumok túlsúlya komoly előnyt jelenthet a nálunk végzettek. Az ELTE-n ugyanis az előadások dominálnak, ahol a diákok elsősorban passzív befogadók.

— Ezt a széles körű képzést a Nyelvi Intézet oktatói önérből is meg tudják oldani?

— Az intézetben folyik majd az oktatás főleg közgazdasági nyelvtanároknak; de ebbe az ELTE nyelvi tanársaiknak oktatóit is be szeretnénk vonni. Tehát a szaknyelvtanári képzés abban a tekintetben is új színfoltot jelenthet Magyarországon, hogy két felsőoktatási intézmény közös vállalkozásaként is fel fogható. Sőt alkalmanként külföldi vendégoktatókat is

szeretnénk megnyerni az ügynek.

— Mikor indulnának az első csoportok?

— A tervezet április közepén az egyetemi tanács asztalára kerül. Remélhetőleg az egyetem vezetősége is támogatja majd az elképzeléseket, és ezeket már a Művelődési Minisztériumba hivatalosan is elküldhetjük. A tervek szerint esetleg már idén ősszel beindulna német nyelvből egy kísérleti csoport. Ebbe vagy a Külkereskedelmi Főiskola németül tudó hallgatói kerülnek, vagy a most tavasszal egyetemünkre jelentkező, középfokú nyelvvizsgával rendelkező diákok közül választunk ki 8-10 embert. 1990-től kezdve angol, francia, orosz és később esetleg spanyol nyelvből is beindulna a képzés; mind graduális, mind posztgraduális formában.

Természetesen nem kívánunk afféle „minitanárképző” intézménnyé válni. Arról szó sincs, hogy bölcsészeteket képeznénk; hiszen nem is lehetne a közgazdasági és a bölcsészettudományi anyagot néhány szemeszter időtartamába besűríteni. Nem is várunk minden évben minden nyelvből csoportokat indítani, hanem az igényektől függően csak 2-3 évenként. A fő célunk az, hogy kezeink közül olyan szakemberek kerüljenek ki a kurzusok végén, akik jól ismerik az adott nyelv mai állapotát, de egyben járatosak a közgazdasági szakirodalomban is.

—r—

UDSZ-kongresszus

Csak a reformszárny jöhet szóba

Még a KISZ egyik utódszervezeteként kezdte meg kongresszusát az Unió a Demokratikus Szocializmusért nevű szervezet március 31-én a kecskeméti Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskolán. A tavaly ősszel egyértelműen a KISZ felszámolási rétegéből születő szervezet — amely ma mintegy 1500 tagot számlál — nemcsak ebben a kérdésben változtatta meg, illetve kötötte új feltételekhez korábbi döntéseit.

Kezdődik minden a névvel, amely lehet, hogy csak jobb híján marad a szervezet elnevezése. Folytatódik a szervezeti renddel, amely az eredeti szándék, a kötelező döntések elvének érvényesítése helyett sokkal lazábban képzeli a szervezeti fegyelmet. A többségi akarat érvényesítése és ugyanakkor a kisebbség védelme igényének kimondásán túl az alapszabály többek között hangsúlyozottan tartalmazza a frakciószabadság elvét is.

A szervezet megváltoztatta, illetve kitágította azoknak a

politikai erőknél a körét, amelyeknek szövetséget kínál. Így az MSZMP egésze helyett immár csak annak elkötelezett reformszárnya jöhet szóba és felajánlották a politikai szövetséget más baloldali erőknél, például a szocialdemokrata párttal is.

A szervezet eredeti szándékai változásainak sorában talán a legélesebb konfliktusforrás az, hogy ma már kemény feltételekhez kötik, hogy a KISZ egyik utódszervezete maradjon-e. Ha a közelgő KISZ-kongresszus például nem tekint el attól a passzustól — ami a KISZ új szabályzat-tervezetében szerepel —, hogy az utód KISZ-ben a többségi akarat kötelező erővel bír az utódszervezetekre nézve, akkor az UDSZ kilép a KISZ-ből. (Legalábbis a februárban megválasztott ügyvivők ezt javasolták a kongresszusnak.) Ezentúl a „kommunista” jelző megváltoztatását, a KISZ 32 évének melyreható elemzését várják el a májusi

kongresszustól és azt, hogy érje el: utódszervezetei ne a régi cégtábla átfestésével jöjjenek létre, hanem tartalmi célok, érdekek, értékek alapján szerveződjenek. (Jelenleg például olyan utódszervezetek vannak, mint „x” vagy „y” kerületi KISZ-bizottság stb.)

Itt van az a pont, ahol az UDSZ tartja magát eredeti szándékához: mármint az apparátusi elv elvetéséhez. Szervezeti szabályzatuk lehetőleg mindent a helyi UDSZ-csoportokra kíván hagyni, attól kezdve, hogy kizárnak-e valakit magukból (de nem az UDSZ-ből) vagy sem; azon keresztül, hogy 14 év fölött szabnak-e újabb alsó korhatárt (például 16 évet) a tagság feltételül; addig, hogy a pénzfelhasználás teljesen helyi szintre delegált jogával élve fenntartanak-e központi szervezetet, titkárságot vagy sem. Az alapszabály-tervezet igyekezett olyan tágan, leegyszerűsített fogalmazni, hogy az „amit nem szabályoznak, az

helyi szinten eldönthető” elv érvényesülhessen. A mozgalmi jellegét kívánja szolgálni az is, hogy tervek szerint közös döntéshozó fórumaikon nem kívánják a döntések érvényesítése feltételül valamiféle határozatképeségi szabályt szabni — mondjuk a választottak kétharmadának megjelenését. Az aktívak, az akaratukat érvényesíteni akarók bizonyára el fogják küldeni képviselőiket ezekre az ülésekre.

A kérdés már csak az, hogy az UDSZ-kongresszus lapzártánk idején zajló második napján, a háttérben folyó érdekegyeztetéseken, illetve a májusi KISZ-kongresszuson hogyan viszonyul ehhez a KISZ apparátusa és különösen annak három erős embere: Nagy Imre, Szilvássy György és Gyurcsány Ferenc? Ahhoz a lehetőséghez, hogy az országosan 50 intézményben szerveződő UDSZ kiválásával esetleg lényegében az egész felszámolási réteget elvesztheti a KISZ utódja.

K. S.

Közgázósok a fronton

Egy mai diák számára rendkívül izgalmas és érdekes lehet a kérdés, hogy milyen lehetett az egyetem élete egy olyan zűrzavaros történelmi időszakban, mint amilyen volt Magyarország német megszállása alatt, 1944-ben. Mindezeket meg tudhatjuk egy olyan embertől, aki személyesen vett részt mind az egyetemi életben, mind az ellenállási mozgalomban. Ami mindenképpen pozitív, haladó szellemű áramlat volt annak ellenére is, hogy sokan lejáratták a tekintélyét azzal, hogy előjogokat csikartak ki maguknak a mozgalomban elért vélt érdemeikért. Beszélgetőtársam dr. Pajor Imre mérnök-közgázász, aki 1944-ben kezdte tanulmányait egyetemünkön és 1951-ben szerzett diplomát. E két dátum között 7 év telt el, ami normális körülmények között kicsit sok lenne. Úgy tűnik, az ő életébe is beleszólt a történelem.

— *Hogyan látja, milyen hatással volt az egyetemi életre és a hallgatókra az 1944-es tanévkezdéstől a német katonai megszállás?*

— Saját bőrünkön éreztük a megszállás hatását. Azokat a hallgatókat, akiknek nem volt munkahelyük, besorozták. Nekem szerencsére volt munkahelyem, a Magyar Hitelbanknál dolgoztam. Ezenkívül megalakult az egyetemem a Kisegítő Karhatalom nevű féllegális szervezet. Ennek a szervezetnek a leple alatt jöhetett létre az a baloldali orientáltságú illegális ellenállási mozgalom, amihez én is csatlakoztam. Innen az egyetemről körülbelül 80-an vettünk részt; más egyetemek hallgatóival együtt (orvosok, jogászok stb.), mintegy 200-en lehettünk. A mozgalom neve *Táncsics Mihály Ellenállási Alakulat*, vezetője *Várhelyi József* cseléd-könyves orvos volt. Az alakulat kapcsolatban volt a *Magyar Diákok Szabadságfrontjával*, a *Magyar Fronttal* és az *MKP Katonai Bizottságával*.

— *Hogyan szerzett tudomást az illegális mozgalom léteiről?*

— A szervezet illegális volta miatt természetesen nem fejtethett ki nyílt propagandát. Az új tagok a már meglévők megbízhatónak vélt ismerőseiből kerültek ki. Én is egy diáktársamtól értesültem a szervezet léteiről. Mivel egyetértettem céljaikkal, csatlakoztam hozzájuk. A csatlakozás egy titkos eskü letételével jött létre. A szabadságért, a demokráciáért és a szocializmusért vívott harcra esküdtem fel. A közgázós századnak *Szentpéteri Kálmán* volt a parancsnoka, *Ferencz László* is tagja volt, aki később a számviteli tanszék vezetőjeként tevékenykedett az egyetemen hosszú évekig.

— *Szervezetük milyen célokat tűzött ki maga elé?*

— Először is úgy képzeltük, hogy megvalósítható egy általános fegyveres felkelés, amelyet a különböző ellenállási mozgalmak visznek végbe. A felkelés fő célja a város stratégiai fontosságú helyeinek elfoglalása és az ekkor már a város határában harcoló szovjet csapatoknak segítő, háttérrel egy frontszakasz megnyitása lett volna. A Kisegítő Karhatalom álcájában a gyakorlaton nyíltan tudtunk

készülni a várható utcai harcokra. feladatunknak tekintettük továbbá az üldözött polgári személyek bújtatását. Háromszáz zsidó kisgyereket és néhány politikai menekültet is bújtattunk a *Frigyesi Klinikán*, ami ma a *Szülészeti és Női Klinika* a Baross utcánál. Egy titkos bázisunk volt. Itt egy tekintélyes mennyiségű fegyvert tartalmazó raktárunk is volt. Harmadik célunk — mikor már a fegyveres felkelés meghiúsulása világossá vált — az lett, hogy saját magunkat átmentsük a háború utánra, azaz elkerüljük a bevetést a nyilasok oldalán.

— *Hogyan jutottak fegyverekhez?*

— Erre több módszerünk is volt. Néha kimentünk a csata-térre és összeszedtük az elhagyott fegyvereket. Kevésbé veszélyes módszer volt, amikor a katonákkal cseréltünk pálinkáért. Ezenkívül még hamis papírokkal is sikerült vételezni néhány fegyvertárrakból.

— *Milyen konkrét megvalósult akciók voltak?*

— Mint már említettem, legnagyobb tervünk, az általános fegyveres felkelés nem valósulhatott meg. Ennek ellenére nagy gonddal készültünk fel rá. Az alakulat *Sólyom László* utasítására más ellenállási csoportokat is segített fegyverekkel. Ezt *Fehér Lajos* is említi visszaemlékezésében. Visszatérve kérdésre, legjelentősebb fegyveres akciónk a következőképpen zajlott: karácsony lehetett, amikor már biztosra vehettük, hogy létükről olyanok is tudomást szerettek, akik ezt nem vették túl jó néven. Ezt abból tudtuk, hogy egy hozzánk hasonló egyeséget — amellyel kapcsolatban álltunk — a nyilas csendőrség felszámolt, minden tagját megölték. Ekkor gyorsan kellett cselekednünk. *Sólyom László* azt javasolta, hogy csatlakozzunk egy Rákoshegyén működő helyi egységükhöz és velük együtt vegyük be a helyeséget. Igen ám, de nem volt ez olyan könnyű, nem pakolhattuk fel a fegyvereinket és vonulhattunk át a városon, mert túl nagy volt a kockázata, a város határában harcoló szovjet csapatoknak segítő, háttérrel egy frontszakasz megnyitása lett volna. A Kisegítő Karhatalom álcájában a gyakorlaton nyíltan tudtunk

küldött buszt gyorsan lefoglaltuk és két részletben kiszállítottuk a fegyvereket Rákoshegyére. Csatlakozva a kommunisták egységéhez, elűztük a helyi nyilascsapatot, így Rákoshegy a szovjet csapatok bevonulása előtt felszabadult. Négy futárt küldtünk a szovjetekhez, hogy hírlí vigyék: szabad az út. A futárokkal megbeszéltünk egy időpontot, amire vissza kell jönnünk, amennyiben minden rendben van. Közben érkezett egy nyilasosztály, amely a helyeséget akarta visszafoglalni. Rövid, ám véres harc után visszavonultak. Négyen vesztették életüket közülünk. A nyilasok nem újították meg támadásukat, sőt teljesen eltűntek a látóhatárról. Futáraink nem tértek vissza a megbízást időben, így tanácsalanságunkban úgy döntöttünk, hogy mi is biztonságosabb helyre vonulunk. Több részre osztottuk csapatunkat, s akinek volt hova mennie, annak nyílt parancsot állítottunk ki, amelyben mint szabadságos katona szerepelt. A többiek közül néhányan, köztük én is, levonultunk egy pincehelyiségbe. A bejáratára kiirtuk, hogy „2. Honvéd Egyetemi Segélyhely”. A nagy felfordulásban senkinek sem tűnt fel, hogy ez egy nagy humberg. Sajnos ennek az lett a nagy hátulütője, hogy amikor a szovjet csapatok bevonultak a városba, ők se azt gondolták, hogy humberg, így hadifogságba kerülünk. A tagság zöme azonban nem került fogságba, részt vett az ország újjáépítésében, befejezte az egyetemet. En 3 évi szovjet hadifogság után visszatérve fejeztem be az egyetemet.

— *Hogy értékelte összességében a történelmet?*

— Amit én fontosnak tartok, az az, hogy ott Rákoshegyén munkás és értelmiségi össze tudott fogni egy célért, hogy volt magyar ellenállás, mert *Zrinyi* szavaival élve: „...Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók és ha nem bízunk a mi magunk birodalmában, héjában reméljük szomszédoktól, más idegen baráinktól segítséget”. Végül még azt szeretném elmondani, hogy ha az egyetem valamely csoportját részletesebben érdeklé az a téma, az alakulatnak még élő tagjai szívesen a rendelkezésére állnak.

Békés Zoltán

Ez elment vadászni...

Előőr

A VALÓSÁG ez év márciusi számában HORÁNYI GYÖRGY ELSŐKÖDÖK A TUDOMÁNYBAN címmel tűnődött a szellemi élet visszaszél jelenségeiről, melyek a tudományos kutatás eredményességét csökkentik.

Megalkotja a parazitizmus definícióját és leírja több ismérvet a jelenségeknek. Eszerint tudományos parazita, aki sem közvetve, sem közvetlenül nem vett részt egy szellemi termék létrehozásában, de a társszerzősége mégis feltétlenül igényt tart. A definícióból következik, hogy nem minden főnök parazita, de minden parazita főnök kell, hogy legyen. Az előkötés alapjait ugyanis a kutatásban kialakuló hatalmi hierarchia, a kutatói függés teremti meg. „Játékszabályai” a külső szemlélő számára általában láthatatlanok maradnak.

A tudományos parazita terméke és egyszersmind védelmezője is az antidemokratikus hierarchiának.

A bevezető után a szerző felvázol néhány tipikus parazitátípust és szituációt, melyben parazita válik valakiből. Így beszélhetünk *kényszerparazitáról*, *kinevezett és technokrata parazitáról*. Majd vázolja azokat a jellemzőket, amelyek a valódi kutatót a parazitától megkülönböztetik. A paraziták kedvelik a gyakori témaváltásokat; a látványos, de szakmailag megkérdőjelezhető összejövetelekre járnak szívesen; mohány gyűjtik a különféle bizottsági tagságokat stb. A jelenség objektív és szubjektív következményei szerteágazóak. *Rengegeteg a konfliktus a parazita vezető és beosztottjai között, azok megoldása általában háromféleképpen történik; az elégedetlenkedők egy része parazita pozíciót kap; a gyengeket megfélemlítik; a lázadókat eltávolítják.*

A parazitizmus felszámolásához számos részlepet kell tenni. Így a vezetők sorsát a vezetettek kezébe kell adni; a beosztott kutatók kiszolgáltatottságát meg kell szüntetni; a tudományos és tudományos menedzseri funkciókat el kell különíteni; független szakmai, etikai bizottságokat kell létrehozni.

BALOGH TIBOR a VILÁGOSSÁG februári számában VETÉLKEDÉS VAGY EGYÜTTMŰKÖDÉS címmel az emberi természetre vonatkozó kérdéseket feszeget. Az erről szóló történelmi irodalom áttekintése után az anatómiai ismeretek és a mai antropológiai álláspontok alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy az emberré válás folyamatában

fontos szerepe van az agyi asszimetriának

és az agy két féltékéje közötti munkamegosztásnak. Vagyis az együttműködés és a versengő viselkedés egyaránt jellemző az emberre. A genetikai tényezők számbavétele szintén ezt a feltevést erősíti meg. Ezek a tények nem zárják ki a szociális környezet hatását abban, hogy az egyén a vetélkedő és/vagy együttműködő magatartást választja-e valamely társadalmi szituációban. Ezt követően a szerző ismereti *Kelley és Stahelski merev szociálpszichológiai koncepcióját, és egyúttal kritizálja is azt érvekkel alátámasztva.*

Fontos példaként kerül elő a magyar pedagógiai irodalom és gyakorlat a vetélkedés/együttműködés kérdésének bemutatására. Az összehasonlító vizsgálatokból ugyanis az derül ki, hogy szoros a kapcsolat a nevelés során preferált tulajdonságok és a társadalmi karakter között. A fejlődésre orientált társadalmak iskoláiban a teljesítmény elérését elősegítő tulajdonságokat jutalmazták (versengésre való hajlam, konfliktustűrő képesség stb.), míg a pusztá reprodukcióra épülő — ezáltal lemaradó! — társadalmak esetében a harmonikus beilleszkedést szolgáló tulajdonságokat erősítik meg. *Sajnos ez utóbbi volt a jellemző nálunk is az elmúlt évtizedekben; ezért is olyan nehéz a csak újabban kívánatosnak tartott vállalkozói tulajdonságok fejlesztése.* Összegzésként a szerző megállapítja, hogy a magyar pedagógiában, nevelésben is szükséges a megújulás. A személyiség ugyanis anatómiailag és genetikailag is változó és választó, együttműködésre és versengésre egyaránt hajlamos, és a társadalmi lét által is determinált. A pedagógiai gyakorlatnak ezt a modellt kellene realizálnia.

BALÁZSI SÁNDOR a KÖZGAZDASÁGI SZEMLE ez év MÁRCIUSI számában QUO VADIS, ADÓREFORM? címmel a múlt évi adóreform első tapasztalatait elemzi. Bevezetésül vázolja az adóreformot megelőző szakmai vitákat, a közvélemény megdolgozásának módját és azt, hogy milyen pozitív hatásokat vártak el a lépéstől a kormányzatban. Sajnos

az adóreformot nem hangolták össze a gazdaságirányítás más területeivel,

sem a gazdasági szereplők várható reakcióival. Így hatásában — a látszateredmények mellett — főként negatívumok érvényesültek. A szerző sorra veszi mindazokat a területeket, melyeken az adóreform hatására javulást vártak, s szinte mindegyik megállapítható, hogy ehelyett romlás következett belőle. Így például a *termelői árak felülvizsgálatát nem a piaci árrendszerhez való közeledés váltotta ki, hanem az árakat kellett az elavult költségszerkezethez igazítani.* Ezek az 1988 elején kialakított árak csak még tovább megrövidítették a gazdaság korábbi, elavult szerkezetét. Mindez párosulva a költségvetés következtelen támogatáspolitikájával, a feldolgozóipari területek helyzetét rontotta. A teljesítményvisszatartó hatáson kívül felerősítette az áremelési törekvéseket is.

Az az adóreform gyakorlatilag eszköz volt arra, hogy a költségvetés szűk látókörű szempontjainak megfelelően segítse az infláció gerjesztését. Balázs Sándor elemzi a költségvetési deficit hátterében lezajló folyamatokat is, s megállapítja, hogy nálunk a klasszikus összefüggés fordítottja érvényes: a költségvetési deficit miatt elindított fiskális indítatású művi infláció okoz egyre növekvő költségvetési hiányt. Válaszra az idei évre tervezett változásokat, látható, hogy — a kamatemeléseken keresztül is — az infláció a költségvetést fenyegeti összeroppanással. Az egyetlen járható út csak az összehangolt antiinflációs politika. Befejezésül a szerző javaslatot is tesz az adórendszer célszerű továbbfejlesztésére mérceiket lineáris adókulccsal.

Budai János

Csatlakozunk

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Széchenyi István Szakkollégiumának tagjai örömmel olvasták az Apáczai Csere János Gimnázium diákjainak levelét, amelyben vállalják, hogy a Visegrád—Nagymaros térségben megkezdett építkezések leállításán esetén egy hétig dolgoznak a helyszínen az eredeti állapotok visszaállításán.

Csatlakozunk a gimnazisták felhívásához, és hozzájuk hasonlóan felajánljuk egyhetes ingyenes, személyes részvételünket a helyreállítási munkákban.

Meggyőződésünk, hogy más szervezetek tagjai, ill. magán-személyek is készek felajánlani segítségüket, és ez arra készítheti az illetékeseket, hogy belássák: megfelelő számú felajánlás esetén az építkezés leállításának költségei csökkennek.

A tervgazdálkodás apologétája a Rajk Szakkollégiumban

Az idős professzort kéttucatnyi érdeklődő várta a Makarenkó utcai épület kiállítótermében, hogy meghallgassák a mai amerikai politikai és közgazdasági gondolkodás bírálatáról szóló előadását.

A professzor először a közgazdaságtan két évszázados fejlődéséről beszélt, egy-egy fejezetet szentelve John Maynard Keynes, John Kenneth Galbraith és Milton Friedman gondolatvilágának bemutatásának. Ez az elméleti történeti áttekintés a hallgatóság többsége számára nem sok újat mondott, inkább a sajátos értelmezés és megfogalmazások jelentettek érdekességet. A keynesizmus lényegét az előadó „a kecske és a káposzta” dilemmájával jellemezte, tudniillik Keynes — többek között — a jövedelmi egyenlőtlenségek csökkentésével igyekszik stabilizálni és megmenteni a kapitalizmust, amitől azonban elválaszthatatlan a jövedelmek differenciálódása. A professzor majdhogynem elmarasztalta Galbraith-t, aki az „emberarcú kapitalizmus” megteremtésének illúzióját kelti műveiben, és bírálta Friedmant, aki a társadalmi egyenlőtlenségeket a dinamikus, hatékony gazdaság jeleként értelmezi és fogadja el. A monopóliázódás folyamataival magyarázta, hogy a XIX. században kialakult liberalizmus és konzervativizmus a XX. században alapvetően megváltozott, és önmaga ellentétébe ment át, tulajdonképpen helyet cserélt. A „konzervatívoknak” ugyanis ekkor már nincs szükségük az államra kiváltságaik megtartásához, a „liberalisok” viszont éppen az államtól várják a monopóliumokkal szembeni védelmet.

Az elméleti előzmények felvázolása után az előadás is „önmaga ellentétébe ment át”, számos tartalmi meglepetést ért bennünket, régről ismert formában. A professzor számára a fő kérdés így szól: a közgazdasági gondolkodás fő iránya miért vezet Keynes (és Galbraith) felől Friedmant (és Reagan gazdaságpolitikáját) felé. Mivel azonban a gondolatok nem vákuumban, hanem a konkrét történelmi helyzetből keletkeznek, azt kell vizsgálni, hogy milyen változások történtek az utóbbi évtizedekben az amerikai gazdasági viszonyokban.

A második világháborúból

az USA megerősödve és mindenki más meggyengülve került ki. A politikai balra tolódás elkerülése végett az USA segítséget nyújtott a többi fejlett tőkés országnak. Az NSZK és Japán emellett előnyt tudott kovácsolni abból, hogy a háborúban teljesen lerombolták, és tiszta lapal indulhattak, ma pedig már az USA nem kizárólagos certuma a világkapitalizmusnak. Ráadásul a világháború után indult hosszú távú világgazdasági ciklus (tulajdonképpen a Kondratyev-ciklus) a hetvenes években a hanyatló szakaszába jutott, amelyben a rövid ciklusok fellendülése megrövidül, visszaesésük pedig elhúzódik. (Ezt olvashattuk már Bródy-nál a Lassuló időben.)

Az Európában szociáldemokráciának nevezett neoliberalizmus feltételei a hosszú távú fellendülésnél voltak meg, amikor volt miből fedezni a jóléti kiadásokat. A hanyatlás a neoliberalis és szociáldemokrata politika bukását eredményezte. E válság láttán a munkássztyál elfordult saját pártjaitól, és ez távolról sem csak balra tolódás formájában lehetséges.

Amerikában miért Friedmant felé tolódott el a gondolkodás, és nem balra? A professzor szerint a magyarázat az, hogy az Egyesült Államokban a munkássztyál a nemzetiségi ellentétek, a rasszizmus miatt megosztott, illetve bármilyen balra húzó törekvés esetén intő példaként lehet mutatni a Szovjetunióra mint elidegenítő effektusra. (Elgondolkodtató: nem esik-e legalábbis az említett okokhoz hasonló súllyal a latba az, hogy az amerikai munkássztyál jelentős része érdekeltté lett tette a neokonzervativizmusban, amennyiben a kamatlábak felemelése és az adócsökkentés következtében 1. a tőkéarámlás elsődlegesen az USA felé irányult, és 2. kialakult az adósságválság, miáltal a periféria (bár a recesszió rá is ugyanúgy érvényes) finanszírozta (és jelenleg is finanszírozza) a centrum ciklikus (hanyatló) periódusát. Szükségszerű azonban, hogy 20-30 éven belül Amerikában is megfogalmazódjon egy baloldali alternatíva.

Ekkor érkezett el az előadás a szocializmus problémaköréhez, és rögtön beszélgetéssé, vitává is változott.

Az előadó véleménye szerint a kapitalizmusra jellemző kiszákmányolás, elidegenedés és társadalmi instabilitás miatt szükségesszerű, hogy kialakuljon a szocializmus, amelynek legfőbb előnye, hogy tudományos kontroll lehetséges az erőforrások felhasználása fölött. Ehhez a demokráciát alapvetően a termelésben kell megvalósítani, és össze kell kapcsolni az öngazgatás különböző formáival. „Eddig az ilyenből semmi jó nem sült ki, ez a termelékenység növekedése helyett csak a bérkiáramlást gyorsíthatja, jön az infláció stb.” — így szóltak az ellenvetések. „Ha a munkásság érzi, hogy irányít, valóban döntési pozícióban van, akkor megváltozik az öntudata, és hosszú távú érdekek alapján fog dönteni”, válaszolta a professzor. „Nyugat-Európa szocializmus nélkül is fejlődni, integrálódni fog” — mondta többben, mire az előadó kifejtette, hogy az 1992-es egyesülés a munkássztyál rovására fog megvalósulni, ami rövid időn belül fellendíti a munkássztyál mozgalmat. Valódi integráció csak a munkássztyál akarata szerint, szocialista úton lehetséges. A vitázók föllelegezték az úgynevezett szocializmus két évtizedének, és különösen a sztálinizmus áldozatait. A professzor szerint Sztálin a NEP összeomlása után hirtelen, érvágásszerűen volt kénytelen végrehajtani azt, amit Trockij és Preobrazszkij már évekkorábban, a NEP kiállításának kezdetén javasoltak, és akkor még fokozatosan, megvárakoztatás nélkül megvalósítható lett volna. A jövő gazdasági rendszere — mint hallottuk — nagyon hasonló majd a tervgazdálkodás ismert formájára, és egészen különböző fog a tőkés piacgazdaságtól. Eppen ezért a professzor óva intett a szocializmus piacosításától, tőkésítésétől, mert az a kapitalizmus jól ismert problémáit fogja kitermelni (tömeges munkanélküliséget, végtelen társadalmi különbségeket, Istbi-zonytalanságot stb.). (Érdekes, hogy az előadás és a vita során nem fogalmazódott meg, hogy nemcsak a liberalizmus és a konzervativizmus, de a XIX. században kialakult harmadik nagy eszmerendszer: a szocializmus is alaposan megváltozott, önmaga ellentétébe

ment át a XX. században. A szocializmus XX. századi történetét ismerve nehezen tudunk mit kezdeni a szocializmus egyik XIX. századi klasszikusának azon megállapításával, mely szerint az anarchisták és a kommunisták az államhoz való viszonyukat tekintve lényegében nem különböznek egymástól.)

E problémák körülményeinek hálás téma lehet akár egy (vagy több) éjszakába nyúló vita számára is. Mint ahogy az éjszakába nyúlt, és családias tereferatív alakult át ez az előadás is. A professzor — bár egyszer összekeverte Nagy Imrét Dubcekkal, és nem emlékezett pontosan a Mindszenty-per körülményeire — mindvégig frissen, lendületesen kérdezett és válaszolt. Ennek ellenére sok megválaszolatlan kérdéssel zsebünkben, ellentmondásos érzésekkel vetünk búcsút tőle. Néhány nappal később visszatért hazájába, az Amerikai Egyesült Államokba, és munkahelyére, a New York-i Állami Egyetemre, Visszontlátásra, Mel Leiman professzor!

Andor László

(E tudósítás a szervezők utólagos beleegyezésével született. Ugyanis mint „külső” érdeklődőnek eszembe jutott Sinkó Ervin, az Optimisták és az Egy regény regénye szerzője, akinek egyszer azt mondta Iszaak Babel: „Magyarnak lenni már magában is szerencsétlenség, de ez még volahogy megjárja. Magyarnak és zsidónak lenni, ez azonban már kicsit több a soknál. Magyarnak és zsidónak, és kommunista magyar írónak lenni, ez valósággal perverszítás. De ma magyarnak, zsidónak, kommunista magyar írónak és hozzá juszsláv állampolgárnak lenni — emellett a megboldogult Sacher-Masoch fantáziája egyszerűen ártatlan kis pincskutya!” Ezúttal a „lehetetlenül lehetetlenebb attribútumok” halmozása valahogy így néz ki: ha valaki a tervgazdálkodást kritikátlanul dicséri: az elég furcsa. Ha valaki a nyolcvanas évek végének Magyarországon dicséret kritikátlanul a tervgazdálkodást, az már gyűlölet. Ha mindez a Rajk László Szakkollégiumban történik, akkor az legalábbis pártját ritkító eset, és ha ráadásul az illető egy amerikai professzor, akkor arról írni kell!)

TÁNCKARUNK

„Rámás csizmát visel a babám...”

Az „úttörő” válaszol

Szeretnék néhány megjegyzést tenni Lovász Tamás „Le velük(n)k!” című cikkéhez. En a cikkemben nem az EV munkájáról számoltam be, csak néhány gondolatot írtam le, melyek a „Túl sok a tanulóépz” című cikk olvasása közben jutottak eszembe. Ugyanis azt éreztem, hogy jó magyar szokás szerint a kiskapuk keresése kezdődik.

Ha Lovász Tamás meg akarja védeni az EV-t tegye. Viszont akkor a válaszcikkében meg kellett volna említenie az EV tényleges eredményeit, illetve elvégzett munkáját, így bizonyítva be, hogy nincs igazam. Például: tábor szerveztek — állítólag jól sikerült; a matek tanszék őrült, hogy épp diákok kezdeményezték, hogy a matekot újra a régi rendszerben tanulják a következő évfolyamok. Néhány tény kellett volna csak felsorolnia, s nem jópofáskodnia, ha a mundér beszűkítését védeni akarta.

A pontosság kedvéért: a Tájékoztató 23. oldalán megnéztem az egyetemi továbbtanulási feltételeit; ott az van, hogy emelt szintű tantárgyak átlagának minimuma 3,25-nek kell lennie, s nem 3,2-nek. Ugyanakkor nekem is el kell ismerem, hogy nem is nagy engedmény az engedmény. Pontosabban: a középfokú nyelvviszsgáló rendelkezőknek jelentéscsökkentést (bár azt hiszem, aki rendelkezik középfokú nyelvviszsgálóval, annak nem eshet nehezére teljesíteni az eredeti követelményt). De ezek után is fenntartom a véleményem, hogy nem árt a kemény „edzés”. Ezzel a magam részéről lezártam tekintem a vitát.

Gyöngyösi Szabolcs

NINCS KÉTFÉLE DIPLOMA...

...hallottuk csoporttársaimmal a minap ezt az általam is igaznak tartott megállapítást egyik tanáruktól, mikor a vizsgakövetelményeket ismertette már a szorgalmi időszak első előadásán. Az idézett megállapítás a tananyag és a megismeretetésre biztosított órákteret összehasonlítva a hallgatói felhőrdülés nyomán hangzott el, mikor a gyakorlati igényes, ízig-veéig direkt szakmai tárgy szigorlati feltételeit a félévben rendelkezésre álló 6 — azaz hat — tanórával hasonlították össze, amely az előadások és gyakorlatok összössama.

Első reflexként a csoportos és egyéni önsajnálát járta át egész levelező hallgatói lényemet a helyzet reménytelenségét átérve, de ez az érzés elég gyorsan elpárolgott, mikor föl- idéztem korábbi, más tantárgyakkal kapcsolatos hasonló élményeimet — és a „valahogy csak sikerült” vizsgákat. Az önsajnálatot az előadó iránti empátia váltotta fel, mikor azon kezdtem gondolkodni, vajon ő mihez kezd ezzel a hat- szor 45 perccel, amikor tisztában van azzal, hogy tudomány- nak, szaktudásának nemhogy eredendően átadására, de még leltárszerű számbavételére, felvillantására is kevés ez az idő. Megkezdődik tehát a kompromisszumok hallgatólagos keresése mindkét fél részéről, s hogy ez hol és hogyan köttetik

meg tanárban, hallgatásban, ezt már esete — tanára, tantárgya, tanulócsoportha — válogatja annak ellenére, hogy „diploma csak egyféle van”.

Zavar ez a helyzet, valahogy nem ezt képzeltem, mikor egy újabb diploma megszerzésére adtam fejem. Nem gondoltam, hogy a ki nem mondott, talán be sem vallott alkunak ekkora szerepe lesz a tanulmányok során. Ugyanakkor nem vagyok elég erős sem ahhoz, hogy e szisztémához magam is ne idomuljak megtanulva és gyakorolva az energiabefektetés és az eredmény optimális összehangolását. Maradok a középuton: folytatom — sajnos — a káros gyakorlatot, de azért meditállok azon is miként lehet a levelező képzés objektívnek látszó lehetetlenségén változtatni.

Felidézem magamban korábbi tanulmányaimat, tapasztalataimat az ismeretátadás/ismeretelsajátítás területéről, s máris látszik néhány hant, ahol a kutyák — mert több is van — el lehetnek tetveve. Ha a sírok jelzettek lennének — miként ma mind több sírról tudjuk, hogy nem az (sajnos) — a fej- fákra a következők lennének olvashatók: hallgató, tananyag, tanár. Szándékosan kezdem magammal, magunkkal a hallgatókkal, mivel részint szeretném elkerülni a más portáján való sóprés előnyben részesítését, részint ez a helyzet az é/ni bőrtörménye meg több síkon is. Altalánosan nézve aggasztó az a társadalmi szinten is zajló összekacsintós gyakorlat, mely csak úgy tesz, mintha reformálna, adózna, szerkezetet váltana, korszerű képzést nyújtana, de a valóságban majdnem egészen mást csinál sokszor. Ez alól saját egyetemünk sem tudja kivonni magát. Látom ugyanakkor azt is, hogy e helyzetet azonban az alapvető feltételekben és elvárásokban meglévő szinte antagonisztikus ellentmondások termelik újjá — talán már nem bővítetten.

A változásra remény van, ha elfogadjuk a levelező, estis hallgatókat olyanok amilyenek és erre építve vonjuk be, veszik figyelembe őket (minket) a képzésnél. Jellemző, hogy nem fő tevékenységük a tanulás, mivel a többség családok dolgozóként „éli életét”. Az idő nálunk különösen sokat ér, nem szívesen pazaroljuk, ezért örülünk, ha tanulmányi munkánkhoz hatékony segítséget kapnak az egyetemről. A csupán követelménytámasztásra alapozás az oktatástechnológia mai szintjén elfogadhatatlan alacsony hatékonysága miatt. (Mellesleg még ez sem mindig kerül pontos meghatározásra.) A távoktatás korábban legalább az otthoni feladatok gyakorlata szélesedhetne, amit érdemi konzultáció követhetne, ha a tanárok a beküldött anyagokat addigra átnézhetnék. Így talán érdekelttek lennének a folyamatos tanulásban, ha pl. a „gyakjegyek” ezekre a munkákra — és nem egy ZH-ra — alapoznának. A ZH-s gyakorlat csak a 48 óra szánt, puszkákkal támogatott, tudásbuborékok eregetését eredményezi. Sokkal kevésbé alakul így ki egy megbízhatóbb tudás, s ezért számtalanszor kell egy-egy kérdést újra tanulni, mivel a hallgatóknak már csak fócimszinten dereng valami a témá- ban.

A tananyag — azaz a második kutyá — szinte inspirálja a gazdaságtalan tanulást, mivel részint korszerűtlen — azaz nem is érdemes komolyan megtanulni — részint erősen átfedőek az egyes tárgyak, de kisebb nagyobb változásokkal. Nem ritka a 10., 12. változatlan utányomosságú jegyzet — aminek tartalma 1970–75 körül alakult ki (!) — s hiányoznak kevés kivétellel a gyakorlat elcsajátításához szükséges mintafeladatok, tesztek, a legfrisebb publikációk ajánlásai. Az igényes, érdeklődő hallgató így eleve fenntartással lapozgatja a tananyagot, s töpreng, hogy a vizsgán tényleg ezt kéri vissza? Hosszan lehetne citálni a ma 1989-ben már anakronisztikus részleteket a megtanulandókból. Néhány példa: „A termelési eszközöknek a társadalom által történő birtokbavételével kiküszöbölődik az ártermelés és ezzel együtt a termékeknek a termék feletti uralma.” (J 10—1668, 45. oldal). „A társadalmi szükségletet, amelynek kielégítése a szervezet célja, felismerheti és megfogalmazhatja az állam, vagy bármely más érdekelt szervezet.” (J 10—1388) — vagy ne adj Isten, a piac?! Ugyanebből a jegyzetből: „A nagykereskedelem szervezeti önállósága is több oldalról megindokolható. A legfontosabb érv, hogy segítségével a központi korszakok, az elosztásra való fogyasztói javak szilárdan állami kézben tartaták.” Példa lenne még bőven.

A tanárok szakmai képzettségét, felkészültségét nem akarom — mert nem is tudnám — érdemben megítélni az alatt az átlag 6 óra alatt, amíg találkozunk, inkább csak technikai, metodikai észrevételekre szorítkozom. A hatékony ismeretközlést a megfelelően megválasztott módszer, megtervezett eszközrendszer nagyban elősegíti. Mindössze statisztika-előadáson találkoztam oktatástechnikai eszköz alkalmazásával (írásfelvitő), viszont sokan még a táblák mozgását sem ismerték (amikor még mozogtak). A film, a videó, a mozgó ábra stb. teljesen hiányzik, noha mind feltétele, mind lehetősége és értelme volna alkalmazásuknak. Ismertek eközben az eredmények arról, hogy az emlékezetbe mennyivel hatékonyabb „beírni” valamit audiovizuálisan, mint verbálisan. Nem ritka viszont az előadáson folyó tételdiktálás, hosszas tananyagkijelölés, ami simán kiváltható lenne egy egyszerű stencillel. Gyakorlatokon többször szinte szenved a gyakorlatvezető egy-egy kérdés pontos és metodikailag is helyes megfogalmazásakor, ami nem vall nagy módszertani gyakorlatra. Ezt a sort is lehetne folytatni.

Úgy érzem, e problémák nem „levelező specifikusak”, viszont bennünket jobban érintenek, mivel sokkal kedvezőtlenebbek a tanulási lehetőségeink. Sajátos gondjaink megjelenése az egyetem fórumain ugyanakkor teljesen esetleges, képviselőnk nem megoldott, hangunk gyengécske a mind zajosabb pszégo egyetem közéletben. A szükséges és beindult egyetemi oktatási reform fontosságát aláhúzza, ugyanakkor elengedhetetlen lenne a jelzett gondok lépésenkénti orvoslása is.

Nagy József

Fotó: Rózsa Gábor

Gyökértelenül

Erdélyi menekültek — pontosabban már egy fél éve egyetemünk polgárai. Öten az elsősök között. A tarkaréti kollégiumban, ahol laknak, beszélgettünk el velük arról,

„A románok felfalnak minket”

M. nagyon elegáns lány, éppen a KDC klub péntek esti rendezvényére készülődik. Azért kedvesen helyel kínál, és mesélni kezd magáról.

A szüleit régóta foglalkoztatja az emigrálás gondolata. Hetvenben volt egy nagy kivándorlási hullám Erdélyben; úgy nézett ki, nekünk is sikerül elhagyni az országot, de aztán mégsem jött össze, nem kaptuk meg az útlevelet. Édesanyám azóta gyakran mondogatta: Kis-lányom, ha teheted, menj el innen. Aztán tavaly, amikor végre útlevelet kaptam, és átjöttem Magyarországra, még nem tudtam biztosan, hogy visszamegyek-e. De a vonaton együtt utaztam egy kolozsvári férffal, aki azt mondta, ha török, ha szakad, többé nem tér vissza Erdélybe. Olyan meggyőződéssel beszélt, és annyi optimizmussal, hogy mikor leszálltam a vonatról, már tudtam, én sem megyek vissza. Érkezésemet követően, március 21-én az Országgyűlés elfogadta a menekültekről szóló törvényt. Ennek nagyon örültem, így már semmi akadálya sem volt annak, hogy itt maradjak.

Kolozsvár, ahonnan jöttél, nagyon szép város, tele magyar hagyományokkal. Nem sajnálod elhagyni?

Sajnálom, de az is igaz, hogy már nagyon elrománosították a várost és környékét a betelepítésekkel.

Ennek ellenére úgy tűnik, sikerült megőrizned nemzetiségedet.

Erre tudatosán törekedsz a kolozsvári magyarok. Sokat segít ebben a városi magyar színház, amely egyedül Kolozsvárott önálló, vagyis nincs együtt a román iársulattal. Az itt működő színház nagy jó, bátor és nagyon merész. Mi magyarok rengeteget járunk Kolozsvárra színházba, ezzel szemben a román színház csak akkor telik meg, ha a diákokat bekenyszerítik.

Szépén beszélsz magyarul. Ezt az iskolából hoztad?

Részben. Az én környezetemben mindenki nagy hangsúlyt fektet a magyar nyelv ápolására. Egyébként magyar iskolába jártam, ahol korábban nem volt román tagozat. Aztán hoztak egy rendeletet, és az utolsó két évben a négy magyar osztályból csak kettőt hagytak meg, a másik kettőt román osztállyá alakították át. Én voltam a második generáció, aki román tagozaton érettségizett.

Tudsz románul?

Jól beszéltem a nyelvet, még óvodáskoromban sajátítottam el. Édesanyám, ahol dolgozott, egy román nyelvű gyári óvodába helyezték el, mert más lehetősége nem volt.

„Mintha árvák lennénk”

E, az egy szem fiú ötük közül, szintén Máramaroszigetről jött.

En már régóta forgattam a fejemben, hogy eljövök otthonról. Mikor tavaly megkaptam az útlevelet, tudtam, hogy most itt az alkalom. Nem beszéltem a tervemről a szüleimmel, az öcsémel viszont annál többet. Szerettem volna, ha velem jön, de azt mondta, ő marad. Még nem fejezte be a gimnáziumot, nekem viszont már megvolt az érettségim; nem kockáztattam semmit.

Van itt Magyarországon egy nagynénem. Elég idős már, nála laktam először.

Őrül neked?

Hát... Nem látszik rajta. Elég jómódban él. Mégis, ha elküld vásárolni, min-

mi készítette őket arra, hogy elhagyják az otthonukat, s hogyan küszködnek itt Magyarországon családjuk oltalmát nélkülözve, gyökértelenül.

Nyelvszegényes világunkban ha valaki az anyanyelvén kívül tud egy másik nyelvet, az nagyon sokat jelent.

Őrülök is neki, mert például most a spanyol nyelv tanulásánál is rettentő nagy segítséget jelent a román nyelv ismerete.

Az iskolában voltak román barátaid?

Míg kisebb voltam, igen, viszont a 11–12-ik osztályban már általában csak magyar a magyarral tudott összelebegedni.

Azt a szót ismered, hogy bozgor?

Ismerek. Gyerekkoromban nagyon gyakran megkaptam a többi román gyerektől, hogy bozgor (hazátlan), mert ők még nem alakoskodnak, azt mondják, amit otthon hallanak. A felnőttek nem ilyen kiméletlenek egymással, noha kétségtelenül érződik egy bizonyos feszültség a magyar és a román lakosság között, de ezt egyik fél sem nyilvánítja ki szavakban.

Milyennek ítéled meg innen Erdély helyzetét?

Az utóbbi három évben ott lappangott a levegőben a robbanás veszélye. Édesanyám mindig azt mondta, hogy jaj, Istenem, csak ne legyen valami, mert akkor jönnek a románok, és felfalnak minket. Mi féltünk a románoktól, de az is nyilvánvaló volt, hogy a románok viszont tartanak a magyaroktól, hátha visszakövetelik Erdélyt. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk, hogy a románok is nagyon elégedetlenek a helyzettel. Nemegyszer fültanúja voltam trolibuszon utazva, hogy itt emberek szidják a rendszert. Ami otthon engem a legjobban bántott, hogy nem beszélhettem magyarul.

Mit csináltál Magyarországon az első időben? Nem hiányzott a család?

Szerencsésen alakult a helyzetem. Rokonaim segítségével a Magyar Hitelbankba kerültem, a folyószámlaosztályon dolgoztam. Itt kaptam aztán kedvet ahhoz, hogy a közgazdasági egyetemre jelentkezsek. A családom persze nagyon hiányzik. Az a tervem, hogy nyáron majd találkozunk. Bár nehéz lesz, mert miután kiderült, hogy én nem térek vissza Erdélybe, szüleimtől elkobozták az útlevelet.

Ha elvégzed a tanulmányaidat, visszatérsz?

Ha olyan helyzet lesz Erdélyben, hogy elfogadják a magyart is hivatalos nyelvenek, ha a román rendőrhelyett az ügyekben magyar rendőr intézkedik, akkor talán azt fogom mondani, hogy ott van az otthonom.

Akkor végül is miből tartod fenn magad?

Az egyetemről mind az öten elég magas szociális támogatást kapunk, 2500 forintot, úgy, mintha árvák lennénk. Emellett pedig hétvégeken eljárunk a lányokkal takarítani egy öreg nénihez. Aztán, ha akad még valamilyen munka, azt is elvállaljuk. Végül is ezekből a pluszpénzekből tudunk hazaküldeni a szüleinknek élelmiszert.

Telefonos szenteste

M. már öt éve fejezte be a középiskolát. Ő tulajdonképpen azért jött Magyarorszá-

ra, hogy áthozza a testvérét, de végül is csak neki sikerült itt maradni.

Édesapámnak az az elve — kezdett önmagáról beszélni —, hogy Erdélyben kell maradni. Talán ezért nem is gondoltam korábban arra, hogy elhagyjam az otthonom. A kapcsolatot egyébként tartjuk. Ha hétfő van, az nekem azt jelenti, hogy levelet hoz otthonról a posta. Általában vicces hangú leveleket próbálok írni. Igaz, nem mindig sikerül elrejtetni a bánatom. Anyu a múltkor azt írta: „Kislányom, a kimélet bizonyos fokig maga a kiméletlenség. Legyél hozzánk őszinte, ird meg, ha van valami baj.” De minek terheljem őket a problémáimmal. Segíteni úgysem tudnak, csak idegeskednek. Ezért inkább csak olyat írok meg, amiből semmi baj nincs. Azt például nélyen elhallgatom, hogy inost dolgozom, mert sajnos nem sikerült az első felévem az egyetemen.

Közel egyévi magyarországi ittléted után bele tudtál szokni ebbe az új életbe?

Hát, próbálok. Lehet, hogy most jó, de vannak pillanatok, mikor nagyon szomorúnak érzem magam, hi-

„... hogy jobb jövőm legyen”

R. édesanyjával már hosszú ideje tervezte, hogy átjön Magyarországra. R.-nek előbb sikerült, mert édesanyjának — aki egy magyar állampolgárral készült házasságra lépni — még várnia kellett a házassági engedélyre. Mikor aztán nagy sokára megkapta, a férj elállt a házassági szándékától... Most R. várakozik, hátha valamilyen módon áttelepülhet az édesanyja is.

Téged mi indított arra, hogy elhagyjad az otthonod?

Azért jöttem, mert itt egy jobb jövőre számítottam, amire otthon egyáltalán nem volt kilátásom. Érettségi után dolgoztam hat hónapot egy varrodában, de még fizetést is alig kaptam. Jönöm kellett, hogy jobb jövőm legyen.

A jobb jövő alatt mit értesz?

Itt, több lehetőség van a továbbtanulásra; meglesznek a szükséges feltételek ahhoz, hogy nyugodtan éljek. Lesz enivaló, lakás, meleg, villany, nem úgy, mint Brassóban, ahol minden meg volt határozva, hányig van villany, hányig van meleg víz stb. És nem utolsósorban itt magyar emberek között lehetek.

A miszticizmus kapujában

Az utóbbi hónapokban felbolydult a hazai könyvpiac, politikai bestsellerek, korábban tiltott regények, emigráns kiadványok láttak napvilágot. Ebben a színes forgatagban nem keltenek feltűnést a Buddha Misszió (Budapest XXII., Alkotmány utca 83.) kiadványai. Különösen áll ez F. Capra könyvére — A modern fizika a keleti bölcsék tükrében —, amely témaválasztásával a keleti vallások iránt érdeklődőket, bizarr címével pedig a reáltudományokban jártas olvasókat riasztja el. A potenciális olvasótábor — bár kétséges, hogy néhány „elvadult” értelmiségi nevezhető-e táborunk — tovább tizedeli a könyv borsos ára, ugyanis a mindössze százharminc oldalas, meglehetősen gyenge kötésű füzet száznál is több forintba kerül. Ezek után már igazán csekély akadálnak tekintethető, hogy a legtöbb könyvesboltban nem árulják a Misszió kiadványait. A három próbat kiállt olvasót — a jobb mesék hagyományaihoz híven — pazar jutalom várja, megpillanthat egy izgalmas elméleti szintézist, pontosabban egy huszadik századi bölcséleti rendszert. Szaktudományoktól szabdalt korunkban ritka madár a bölcsesség. De haladjunk sorjában! Fritjof Capra 1966-ban szerzett fizikai doktorátust Bécsben, később kutatómunkát végzett Párizsban, Santa Cruzban (Kalifornia) és Londonban. A könyv megjelentésekor a Berkeley egyetem fizikaprofesszora volt Kaliforniában. Közkeletű felfogás szerint

az intuíció és a ráció

egymással szöges ellentétben álló fogalmak, hasonlóan mély szakadékok látunk a racionális analitikus gondolkodás és a misztikus meditáció között. Manapság szinte elképzelhetetlen, hogy egy ember a „szakadék” mindkét oldaláról rendelkezzen ismeretekkel. Caprát mégis érdekelte a keleti miszticizmus, voltak személyes meditatív élményei és különös vonzódást érzett a Zen-Buddhizmus paradoxonjai iránt.

A könyv megírásának gondolata egy tengerparti nyaralás alkalmával született meg, az előszóban így vall erről: (a szerző) „Figyelte a tenger hullámzását, és saját légzését, s hirtelen rádöbent, hogy minden, ami a környezetében történik, egy hatalmas, mindent átfogó kozmikus tánc része... arra gondolt, hogy ez az egész körforgás, a részecskéket teremtő és újra elpusztító kozmikus energiák örök kavargása nem más, mint a hindu Siva Isten tánca.”

Egykoron éltek görög bölcselők, akik paradoxonok felkutatásával töltötték az idejüket, mi mintha irtóznának az ellentmondásoktól, a mai „elmélkedők” legfőbb réme: az inkonzisztencia. De hétköznapiakon is a kiszámíthatóságra, a kalkulált-

szen megíscsak gyökértelen vagyok én itt.

Érdekes, hogy ez alatt a rövid idő alatt is rengeteget változtam. Otthon szerettem nagyon egyedül lenni, bezárkóztam sokszor egy szobába. Itt viszont, ha belegondolok, hogy mi lenne, ha egyedül élnék — azt hiszem, nem bírnám ki. Mielőtt az egyetemre jöttem egy munkásszálláson laktam. Ez bizony nagyon jók volt.

Mi volt eddig a legnagyobb élményed Magyarországon?

Lehet, hogy furcsán hangzik, de karácsony szentestéje. Délután négykor leállt a forgalom nekem eszembe jutott, hogy beszélnem kell az otthoniakkal telefonon. Nekivágtam hát gyalog az országútnak, fejemre csavartam egy nagy kendőt, és a sivatós sélben bebakattam a Keletibe. A postán egyórai próbálkozás után sikerült megkapnom a szüleimet. Édesanyám elsírta magát, amikor meghallotta a hangomat. Azt mondta: enél nagyobb ajándékot nem is kaphatott volna. Így aztán nem is volt olyan szomorú a karácsony.

Erdélyben éreztették veled, hogy te magyar vagy?

Nem, semmiféle megkülönböztetést nem tapasztaltunk. Pedig én román osztályban folytattam a tanulmányaimat, mert felvételizni akartam a testnevelési főiskolára. Végül is aztán elálltam a szándékomtól, mert nagyon sokan jelentkeztek, és tudtam, hogy nincs sok esélyem.

Ott, Brassóban, hogy érintett benneteket a falurombolás híre?

Minket, városiakat, ez nem veszélyeztetett, viszont az a tudat, hogy lerombolják a falvakat, és hogy a hagyományok elvesznek, az minden magyart nagyon érzékenyen érintett.

Mire számítasz Erdély helyzetét illetően?

Egyszerűen nem tudom elképzelni, hogy mikor lesz ebből jobb helyzet.

Szándékodban áll majd hazamenni?

Látogatnám akár hól nap is mennék, ha lehetne. Ha elvégeztem az egyetemet, és ha ott javul a helyzet, akkor pedig lehet, hogy hazamegyek. De ha az édesanyám is át tud telepedni Magyarországra, akkor lehet, hogy végleg itt maradok.

Hogy érzed magad az egyetemen?

Jól. Járom kosarazni, az egyetemi tartalék csapatban

„Jönnék, de nem olyan nagy lelki nyugalommal”

E. nagyszalontai lányról annyit tudtam először, hogy munkavállalási engedélyt kért az egyetemről. Pénzre lesz szüksége ahhoz, hogy nyáron találkozhasson az édesanyjával. Figyelmeztették jóindulattal, hogy inkább tanulásra fordítsa az idejét, azért az engedélyt nem tagadták meg tőle.

Miért jöttél Magyarországra?

Az otthoni kilátástalan helyzet miatt. A szüleim is odáig jutottak, hogy azt mondták, semmi jövőm nincs otthon, és sokkal jobb lesz, ha megpróbálok egy új életet kezdeni Magyarországon.

Hogyan jöttél át Magyarországra?

Tavaly márciusban, kishatárátlépővel. A Pestig szóló jegyet a cipőmbé dugtam, nehogy eláruljam a szándékom. Apu el sem akarta hinni, hogy nem jövök vissza. Mikor elváltunk, el sem köszönt tőlem. Csak fogta a kabátját, és elrohant dolgozni. Azóta sem láttam. Igazából fel sem fogtam akkor, hogy hosszú ideje nem fogom látni őket. Most biztos jobban megmondanám, mit teszek. Lehet, hogy ugyanígy döntenék, de hogy nem olyan nagy lelki nyugalommal jönnék el otthonról, mint ahogy eljöttem, az biztos.

Először Gyulára mentem a rokonaimhoz, de nem akartam náluk maradni. Feljöttem Pestre egy idős nagynénémhez, hogy érdeklődjek, hogyan tudnék itt maradni Magyarországon. Nem tudott segíteni. Szerencsére hazafelé a vonaton együtt utaztam egy békcésabai lánnyal, akinek az édesapja a segítségemre volt. Ők szereztek ügyvédet, aki aztán elrendezte a dolgomat. Szükségem lett volna egy befogadónyilatkozatra a nagynénitől. Azonban a néit a menyeggyőzte arról, hogy ez veszélyes dolog, vigyázzon, mert nekem biztos a háza kell. Végül nem is kaptam meg a befogadónyilatkozatot. Később a problémám megoldódott, és a néire sem neheztek.

Hogy jutott eszedbe, hogy egyetemre jelentkezz?

Eredetileg fizika—matematika szakos tanár akartam lenni. Otthon megpróbálkoztam a felvétellel is. Magyar iskolába jártam, és sajnos há-

játszom. Rendesek a lányok az edzésen, na meg a kollégiumban is. Vannak barátaim. Kezdem megszokni itt.

rom héttel a felvételi előtt rendeletbe adták, hogy csak románul lehet vizsgálni. A román felkészülésre már nem volt időm, így a felvéteim nem sikerült. De a továbbtanuláson nem akartam végleg lemondani. Ezért jöttem a Közgázra.

Aztán az otthoni állapotok felől faggattam.

En elég elzártan éltem, Szalontán kívül nem sokat láttam Erdélyből. De azt megállapíthattam, hogy nemcsak az a gond, hogy nincs élelem. Úgy tűnik, ott az emberek — legyen a román vagy magyar — sokkal törődöttebbek, mint itt Magyarországon. Sokan az itálba menekülnek, mert ha élelmet nem is, de italt mindenhol lehet kapni.

Es itt milyennek találd az életet?

Szabadabbnak mint otthon, és ez nagyon jó. Sokkal jobb, ha az emberek el tudják mondani a gondjukat, nem úgy, mint Erdélyben, ahol kénytelenek magukba fojtani mindent, és ez szinte tönkreteszi őket.

Azt hallottam a kollégistáktól, hogy nagyon gyakran keresnek benneteket telefonon Erdélyből.

Valóban, a levél és a telefon az egyetlen szál, ami összeköt bennünket szüleinkkel. Én például csütörtökön egész nap hívtam Szalontát, de nem kapcsolták. Ez sajnos gyakran megiesik.

Miről tájékoztatjátok egymást telefonon?

Csak a hogylétükről érdeklődünk. Sajnos a nagymamám most nagy beteg. Agyvérzést kapott. Emiatt aztán gyakran telefonálok. Van egy pesti barátnőm, aki időnként átutazik Erdélybe, vele küldök a szüleimnek élelmet, és a nagymamámnak gyógyszereket.

Mi az, ami leginkább foglalkoztat téged most Romániával kapcsolatban?

Az a bátor hangú levél, amit Ceausescu-nak írtak, és a HVG is lekötött.

Mit szólnak a szüleid ehhez a levélhez?

Szerintem nem is tudnak róla. Ettől függetlenül meg vagyok arról győződve, hogy így nem maradhat Erdély, valahogy változnia kell a helyzetnek.

D.—H.

ságra törekszünk, értetlenül állunk a véletlenek, a megmagyarázhatatlan jelenségek előtt. Nos — egy kis időre —, tegyük félre megszokott determinisztikus szemléletünket, felejtjük el a belénk nevelt vulgár-materializmust és mint afféle „görögök” vegyük szemügyre egy paradoxont!

Képzelnék el, hogy egy atomot arányosan felnagyítunk a Római Szent Péter Székesegyház méretére. Azt találjuk, hogy a tömeg túlnyomó részét (99,5%) alkotó atommag egy sószerű méretűre adódik, míg a körülötte keringő elektron alig porszemnyi lesz. Az atom belsejében ennek kívül nincs más csak üres tér. Ezt az állítást a modern fizika kísérleteire, matematikai számításokra és elméleti megfontolásokra alapozza. A bizonyításokat csak igen kevés ember képes megérteni és ellenőrizni, de az atomfizikerek lété a természetudomány iránt kevésbé fogékony elmék számára is nyomós érv lehet. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert a mindennapi életünk során

Csendfuga

csend

csend csend csend

csend csend csend csend

csend csend csend csend csend

csend csend csend csend csend csend

csend csend csend csend csend csend csend

csend csend csend üvöltés csend csend csend

csend csend csend csend csend csend csend

csend csend csend csend csend csend

csend csend csend csend

csend csend csend

csend

VIRÁGOM, VIRÁGOM

Rózsa Gábor képe

összegyűjtött „tények”, és a tapasztalatainkhoz kapcsolódó — azokkal bensőséges viszonyban lévő — „józan értelmünk” ellentmond az elméleti fizika fenti teóriájának. A kétféle gondolkodásmód között feszülő ellentmondást könnyen átérezhetjük, ha elvágunk egy primitív „kísérletet”: például megpróbálunk áthatolni egy csukott ajtón...

Mi köze ennek a keleti miszticizmushoz? Kézenfekvő, bár nehezen védhető válasz lenne arra utalni, hogy a távoli és titokzatos Tibetben — ősi legendák beszámolója szerint — éltek egykor olyan különleges képességű emberek, akik, egyebek mellett,

át tudtak hatolni egy kőfalon.

Sőt, az elszánt és elismert Tibet-kutató, David-Neel asszony a saját szemével látott egy ilyen esetet, még a századelőn. Mivel mind a legendák, mind David-Neel leírásai vádolhatók elfogultsággal, ezért egy másik — bizonyítható — momentumra hívnám fel a figyelmet, mégpedig a nézők viselkedésére. Míg a tipikus európai reakció a család leleplezésére irányulna, addig a tibeti közönség természetesen tekinti a csodák létezését. A tibetieknek az Európában megszokottól eltérő reagálását jól megvilágítja egy másik történet. Az előbb említett David-Neel hosszas koncentrációval „vizualizált” magának egy társat. Ez még nem lett volna meglepő, ám döbbenet tapasztalta, hogy derék tibeti házigazdája is észleli hűségét „kísérőjét”, sőt rendszeresen kommunikál vele...

Ezen a ponton több vélemény is megfogalmazható. Figyelembe véve, hogy a tibeti felfogás még a keleti vallások között is szélsőséges álláspontot jelent, továbbá eltekintve a keleti gondolkodásmódot károsnak tekintő nézetektől, célszerűnek tűnik azt tételnie: az úgynevezett keleti miszticizmus — ideértve a buddhizmust, hinduizmust, taoizmust különböző változatait — olyan világszemlélet, amely a nyugati filozófiáknál alkalmasabb keretet nyújt a csodák, feloldhatatlan ellentmondások kezelésére.

Ez Capra kiindulópontja, a paradoxonokhoz való viszony szempontjából tekint végig a fizika fejlődésén, azt vizsgálja, milyen az a világgép, amely egy adott korszak természetudományához kapcsolódik? Vajon a mai fizika eredményei beilleszthetők-e a nyugati ember világgépébe?

A könyv gondolatmenete lényegében a következő. A klasszikus fizika az univerzum Newton-féle modelljére épült. Eszerint a világ a változatlan, háromdimenziós térben helyezkedik el, ahol az euklideszi geometria törvényei érvényesek. A fizikai világ változásainak leírására egy, a tértől független és lineáris időfogalom szolgál. Az univerzum elemei, az abszolút térben és időben mozgó, pontszerű anyagi részecskék. Ez a modell determinisztikus, működése — a törvények felismerése után — elvileg kiszámítható, szigorúan elválik egymástól az En és a Világ, a megfigyelő és a megfigyelt objektum. Vagyis, a valóság objektíven leírható, anélkül, hogy a szubjektív emberrel, mint megfigyelővel törődni kellene. A newtoni világgép átalakította az emberek gondolkodását, egyes elemei a társadalomtudományokba is beépültek, hatása napjainkig érezhető. A modern fizika a XX. század első három évtizedében keletkezett, és átalakította a fizikai világgépet. Einstein 1905-

A magyar-román viszony fél évszázada I.

Erdély és a nagyhatalmak

Fülöp Mihály 1953. január 11-én született Budapesten. 1971–72-ben állami ösztöndíjjal Bukarestben tanult, 1972–75. között egyetemünkön a nemzetközi kapcsolatok szakágazaton végzett. 1977-ben „Románia gazdaságtörténete 1953-tól 1977-ig” című egyetemi doktori értekezését „summa cum laude” minősítéssel ugyanitt védte. Francia, orosz, román, angol felsőfokú nyelvismerettel rendelkezik. 1975-től a Magyar Külügyi Intézet munkatársaként Románia bel- és külpolitikájáról számos, eddig nem publikált tanulmányt írt. Az 1975–76-os tanévtől a nemzetközi kapcsolatok tanszékén a második világháború utáni magyar diplomácia történetét, nemzetközi kapcsolatok történetét és Kelet-Európa politikai történetét oktatja, másodállású adjunktusként. 1988-ban Kelet-Európa kutatócsoportot szervezett, 1989 januárjában kinevezték a Magyar Külügyi Intézet tudományos osztályvezetőjévé. A Magyar Tudományos Akadémia II. osztálya 1968-ban megválasztotta a magyar-román történelem vegyes bizottság magyar tagozata tükörának. Történettudományi értekezését az 1947-es párizsi békeszerződésekről írja.

Felkerestük Fülöp Mihályt, a nemzetközi tanszék munkatársát, aki az egyik közismert szakértője a magyar-román kapcsolattörténetnek. Arra kértük, hogy néhány kérdésünkre válaszoljon, amelyekkel szeretnénk hozzájárulni az Erdéllyel kapcsolatos magyar-román vita mélyebb megismeréséhez. Az interjút két részben, mostani és következő számunkban közöljük.

Közzgazdász:

Miért nem az igazságérzetnek jobban megfelelő etnikai határvonalat húzták meg a győztes nagyhatalmak a második világháború után? Hogyan ismétlődhet meg a trianoni döntés?

Fülöp Mihály:

A nagyhatalmak külügyminisztereinek egyetlén, az erdélyi határt érintő 1945. szeptember 20-i londoni vitáján Molotov a bécsi döntőbíráskodás semmissé nyilvánítását és a trianoni szerződés döntésének helyreállítását igényelte. A szovjet külügyi népbiztos kijelentette, hogy Erdély la-

kosságának nagyrésze román, a nemzetiségek egymással keverednek és ezért lehetetlen olyan vonalat meghúzni, amely ne hagyna sok román Magyarországon és sok magyart Romániában. Rámutatott arra is, hogy 1919-ben Erdély átadása az amerikai, angol és francia kormány jóváhagyásával történt, amellyel akkor a Szovjetunió nem értett egyet, most (tehát 1945. szeptemberében) viszont a szovjet kormány ezzel egyetért. Molotov ezt azzal indokolta, hogy kötelességük Hitler döntését megváltoztatni.

K.: Mi lett ezeknek a javaslatoknak a sorsa?

F. M.: A Groza-kormányt 1945. decemberben, a moszkvai külügyminiszteri értekezlet után átalakították. Az ellenzéki pártok egy-egy képviselője belepert a kormányba. Az Egyesült Államok és Nagy-Britannia 1946. tavaszán részlegesen elismerte a baloldali román kormányt. Ezzel egy időben feladták a magyar-román határ módosítására vonatkozó elképzeléseiket. Miután a magyar diplomácia kísérlete a magyar-román területi-kisebbségi kérdést kétoldalú rendezésre (Sebestyén-misszió) eredménytelennek bi-

ben publikálta a relativitáselméletéről szóló dolgozatát, az 1920-as években egy öttágú kutatócsoport (Bohr, Broglie, Schrödinger, Pauli és Dirac) munkájának eredményeként megszületett a kvantumelmélet.

Kiderült, hogy a klasszikus fizika tételei csak „emberléptékű” környezetben — vagyis a közepes dimenziók és a fényhez mérten, kis sebességek tartományában — érvényesek —, illetve használhatóak. Mi jellemzi a modern fizika világgépfogását? Nincs független háromdimenziós tér és egydimenziós idő, hanem ezek együttesen egy szét nem választható tér-idő kontinuumot alkotnak.

Nincs többé abszolút tér és idő.

vagyis, valamely esemény tér-idő koordinátái a megfigyelési pontoktól függően eltérőek lehetnek. Hasonlóan megdőbentő eredmény, hogy szubatomni szinten nem lehet tömör részecskéket értelmezni, csupán kölcsönhatások valószínűségi mintáiról beszélhetünk, vagyis a világot nem lehet egymástól függetlenül létező kis elemi részecskékre tagolni. Másszóval, a természet ezen a szinten lényegi egységet mutat és úgy mutatkozik előtünk, mint „a teljesség részei közötti kapcsolatok olyan bonyolult hálózata, amely magába foglalja a megfigyelőt és a megfigyelt dolgot egyaránt.”

Capra nézete szerint a fizikai világgép változását nem követte a filozófiai gondolkodás, a nyugati szemlélet továbbra is az En—Világ dualizmusból kiindulva, kizárólag analitikus racionális gondolkodással próbálja a világot értelmezni. Ezzel szemben a technikai elmaradottság és éhségszintű ellátás árnyékában meghúzódik egy bölcséleti hagyomány, amely organikus természetfelfogásával, relativisztikus szemléletével alkalmas filozófiai háttérrel kínál. A szerző könyvének második részében lenyűgözően gazdag „példatár” támasztja alá téziséit, itt csupán utalok két párhuzamra.

A természet lényegi egysége, az

En és Világ elválaszthatatlansága

fejeződik ki, egyrészt abban a buddhista gyakorlatban, hogy a világ megváltoztatásának első lépéseként a szubjektum figyelmét önmagára irányul, másrészt a hagyományos tibeti orvoslás betegségekében, ahol az egyén megbetegedése egyben a világgalapot változását is jelenti.

A „részek közötti kapcsolatok hálózatának” tekintett természettel analóg a taoista tanítás, miszerint a természet lényege az „állandó organikus átalakulás” és ennek szimbóluma a Yin-Yang dinamikus egysége.

Capra nézeteit írásom elején bölcselteként értelmeztem, nem véletlenül, ugyanis törekvése az emberi gondolkodás eredendő egységének visszaállítására irányul. Arról az egységről van itt szó, ami olyan bölcseneknek, mint Lao-ce vagy Pythagoras még természetesen volt és Trogawa Rinpocse számára talán ma is az. Európában — a skolasztika rövid és törekeny szintézisét leszámítva — évszázadok óta a szakadás jellemző, bár mindig akadnak gondolkodók, akik szaktudományon és filozófián túl, bölcselői páttossal lépnek fel. Ez a páttos hatja át Capra könyvét is...

Faragó József

A román fegyverszünet 19. esztén, de — Molotov megfogalmazásában — „ez az esemény nem következett be.” Románia és Magyarország egyedül a Szovjetunió ellen folytatott hadműveleteket a háború alatt. A szövetséges nagyhatalmak ezért

elismerték a szovjet kormány meghatározó szerepét

a román és magyar békeszerződés kidolgozásában.

K.: Ha tehát a Szovjetuniót a leggyőztesebb háború alatti magartartása befolyásolta, akkor miért hagyták figyelmen kívül azt, hogy Románia lényegesen nagyobb erővel vett részt a Szovjetunió elleni harcokban, mint Magyarország?

F. M.: Ez kétségtelenül igaz, de már az is világos, hogy a döntő tényező a két állam külpolitikai helyzetének megítélésénél nem ez, hanem a román átállás, illetve a Szovjetunió elleni magyar hadbalépés volt. Juhász Gyula akadémikus könyveiben ennek okait feltárta. 1940 nyarán a szovjet kormány a magyar területi követeléseket jogilag hajlandó lett volna egy esetleges békekonferencián támogatni. A magyar hadüzenet után viszont kialakult az a szovjet álláspont, amely a trianoni határ visszaállítását szorgalmazta. Groza hatalomra juttatásának körülményei és a baloldali román kormány elleni angol-amerikai diplomáciai támadások még jobban megerősítették ezt a szovjet elhatározást.

3000 négyzetmérföldnyi terület átcsatolását.

A francia külügyminiszter viszont román-magyar határként egyenesen az etnikai vonalat javasolta és felvetette a kisebbségvédelmi rendszer felállításának szükségességét is.

K.: Mi lett ezeknek a javaslatoknak a sorsa?

F. M.: A Groza-kormányt 1945. decemberben, a moszkvai külügyminiszteri értekezlet után átalakították. Az ellenzéki pártok egy-egy képviselője belepert a kormányba. Az Egyesült Államok és Nagy-Britannia 1946. tavaszán részlegesen elismerte a baloldali román kormányt. Ezzel egy időben feladták a magyar-román határ módosítására vonatkozó elképzeléseiket. Miután a magyar diplomácia kísérlete a magyar-román területi-kisebbségi kérdést kétoldalú rendezésre (Sebestyén-misszió) eredménytelennek bi-

zonyult, a Külügyminiszterek Tanácsának 1946. május 7-i párizsi ülésén a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia a trianoni határ helyreállítását javasolták, s ezen 1946. szeptemberben a párizsi értekezlet sem módosított. Így ez a határvonal került az 1947. február 10-én aláírt magyar és román békeszerződésbe. A jelenlegi nemzetközi rendszer a második világháború utáni területi rendezésen alapul és Magyarország — de sehol a világon — nincs olyan felelős politikus vagy politikai mozgalom, aki vagy amely megkérdőjelezné az 1947-es párizsi békeszerződések eredményét.

K.: És a kisebbségvédelmi garanciák?

F. M.:

A párizsi értekezleten a kisebbségi kérdések részletes és garanciákat is tartalmazó rendezését

egyik hatalom sem tette magáévá,

hanem kielégítőnek találták a békeszerződés tervezetében az emberi jogok biztosítására beiktatott rendelkezést. A Szovjetunió bizott a Groza-kormány politikájának tartósságában, amely szándéka szerint „az erdélyi magyarságot minden tekintetben egyenjogúsította, és hogy ezt az egyenjogúsítást a jövőben is megvédi úgy, hogy a határok jelentősége magától meg fog szűnni.” (Groza 1946 tavaszi nyilatkozata). A magyar kormány 1946. augusztus 30-i kisebbségvédelmi szerződéstervezetét, amely az ENSZ Alapokmányával összhangban a regionális nemzetiségi konfliktusmegoldást, a kisebbségi jogok kodifikációját irányozta elő, ezért nem támogatták a győztes hatalmak.

K.: Mi történt a békekötés után?

F. M.: Groza a területi kérdést a határok létesítésével, vámuunió létrehozásával, a két nép végleges barátságának megteremtésével vélte feloldhatónak. A közeledő szellemében került sor Groza 1947. májusi budapesti látogatására, Dinyenyés Lajos magyar miniszterelnök 1947. őszi viszontlátogatására, a magyar-román barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási egyezmény 1948. január 24-i budapesti aláírására. A magyar külpolitika az egyetemes magyarság érdekeit képviselve elfogadta, hogy az erdélyi magyarság ügyében felemelheti szavát a román kormány-nál. Groza őszinte magyarbarátságtól vezérelve bátran szembeszállt a történelmi pártok, sőt saját kormánya tagjainak felfogásával, amikor a nemzetiségek egyenjogúsításának lehetőségeit kereste. (2. rész a következő számban)

FÜLÖP MIHÁLY MAGYAR NYELVÜ PUBLIKÁCIÓI

Franciaország és Középkelet-Európa, Külpolitika, 1981/5. A Külügyminiszterek Tanácsa és a magyar békeszerződés, Külpolitika, 1985/4.

A berlini (potsdami) értekezlet és az európai békerendezés Külpolitika, 1987/5.

A Sebestyén-misszió I. II. Világtörténet, 1987/3., 1988/2.

Lásd még: Tanulmányok Erdély történetéből (Debreceni Csokonai Könyvtár, 1988).

Erdély sorsa, História 1988/2–3.

A nagyhatalmak vitái Közép- és Délkelet-Európáról 1945-ös, Párttörténeti Közlemények, 1988/1.

„A kisebbségi kódex”, Külpolitika, 1989/2.

Magyar Nemzet: A magyar külpolitika és az erdélyi magyarság védelme (88. szept. 3.); Sztálin helyeslője a román-magyar határok létesítését és a vámuuniót? (88. okt. 29.); Miért nem épültek be a párizsi békeszerződésekbe kisebbségvédelmi garanciák? (89. jan. 7.); Halgattassék meg az erdélyi magyarság is! (89. jan. 28.); Bibó István a magyarországi németek kitelepítéséről (89. márc. 4.).

M. G.

UNIVERSITAS

Áprilisban a tavaszi szünetre való tekintettel 90 órát lehet dolgozni. A 10%-os prémiumrendszerünk továbbra is érvényes, egészen 1989. május 31-éig.

A tagsági viszony meghosszabbításának végső határideje: 1989. április 28. (Aki április 1-je után hosszabbítja meg tagsági viszonyát, az 200 Ft különjelzársi díjat köteles fizetni.)

Akit érdekel az idegenforgalmi szolgáltatással kapcsolatos, érdekes, kötetlen időbeosztással végezhető ügynöki munka, az keresse Marosi Lászlót az UNIVERSITAS-irodában, vagy Pál-Szabó Andrást a Ráday kollégiumban. (384-766/317. szoba). *Munkák*

1. adminisztratív — szakmai

Skála Reklámstúdió, adat-rögzítés oroszul de., du. ELMŰ de., du.

Gyémánt Csilla 173-033/L. 313. Szabó Mária 384-766/414.

Kopint-Datorg, adatbevitel idegen nyelven de., du. SZŰV de., du.

Demeter Krisztina 882-434. Serfőző Gyula 173-033/F. 510. Csáki Sándor 384-766/501.

ÁSZ Kisszövetkezet, üzletkötés Mikroelektronikai Váll. adat-rögzítés de., du. AUTÓKER de., du.

Fent Gyula 384-766/316.

Gyémánt Csilla 173-033/L. 313. Vass Lucia UNI-iroda

Magyar Kábel de., du. Lottó Áruház

Nagy Zsuzsa 567-565/24. Forgó Ferenc 764-481

HALÉRT de., du.

Kő Attila 173-033/L. 107.

2. fizikai

Csepeltexlil de. Hazai Fésűfonó du. éjsz. MAHART du. ELMŰ de., du.

Varga Tamás 173-033/F. 313. Csáki Sándor 384-766/501. Csáki Sándor 384-766/501. Szabó Mária 384-766/414.

Magyar Hitelbank Rt. de, vagy du. (tartósan) UNIPACK de., du.

Babics Egon 384-766/217. Kalocsai Péter 606-697

Egyetemi Nyomda de., du. Szeszipari Vállalat de. Magyar Posztó de. du., éjjel Kossuth Nyomda de., du. éjjel Lőrinci Fonó de., du. éjjel

Péter János 384-766/508. Péter János 384-766/508. Pesti László 147-975. Pesti Imre 664-855/201. Hoffman József 122-422.

A trombitás Réziki

EDJB-ülés

Az Egyetemi Diákjelölti Bizottság (EDJB) április 12-én, szerdán 15.45 órakor megbeszélést tart az egyetem 303-as termében. A napirendi pontok a következők: 1. Az állami támogatásokról szóló szabályzat módosításának (aktualizálásának) előkészítése; 2. A DJB-hálózat munkája megújításának elvei; 3. Az EDJB új elnököknek megválasztása; 4. Egyebek. Minden érdeklődőt szeretettel vár az

EDJB

Pályakezdők figyelem!

A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen 1987 szeptemberében megalakult a Közgazdaságtudományi Intézet négy tanszékkel, amelynek célja a gazdálkodói szakos üzemművelés hallgatók képzése az észak-magyarországi régió közgazdaságtudományának javítása érdekében. A közgazdaságtani tanszék feladat körében az alábbi tárgyak oktatását látja el: közgazdasági elméletek története, munkagazdaságtan, belkereskedelmi ismeretek, marketing, piacutatás, külgazdasági ismeretek és világgazdasági ismeretek.

A tanszékfejlesztés — az oktatás felmenő rendszeréhez igazodva — folyamatos. Várunk minden olyan, az oktatói pályára iránt érdeklődő, elhivatottságot érző végzős hallgatót, valamint a már pályán működő, de állást változtatni kívánó közgazdász pályakezdőt, aki szívesen részt venne a jövőbeni közgazdász nemzedék képzésében.

Az érdeklődők dr. Sikora Gizella tanszékvezetőhöz forduljanak további információért. Cím: Miskolc — Egyetemváros 3515.

Dr. Tóthné dr. Sikora Gizella
tanszékvezető egyetemi docens,
közgazdasági tanszék

Felhívás

A Magyar Nők Országos Tanácsa felhívással fordul hazánk lányaihoz és asszonyaihoz.

Társadalmunk csak a nők aktív közreműködésével valósíthatja meg céljait. Cselekednünk kell a válásból való kijutásért, nemzeti értékeink megőrzéséért, a családi élet feltételeinek javításáért, a családok megszilárdításáért, az anyaság nagyobb megbecsüléséért, gyermekeinkért. Sok múlik a nők tennivalóin, kezdeményezésén, leleményességén. Fel kell lépünk életszínvonalunk további romlásának megakadályozásáért, érdekeink védelméért, küzdenünk kell a pazarlás és a munka szervezetsége ellen. Biztassuk, bátorítsuk környezetünket, hogy társadalmunk minden tagja váljon tényleges elősegítőjévé új törekvéseinknek, a rend és a nyugalom megőrzésének.

Közös gondjaink megoldásáért fogjunk össze! Szerveződjünk bizottságokba, tömörüljünk érdekvédelmi közösségekbe. Kezdeményezjük és támogatjuk a lakóhelyi és más nőcsoportok létrehozását.

A Magyar Nők Országos Tanácsa ebben az évben országos nőkonferenciát hív egybe, hogy megvitassuk, milyen helyet foglalnak el a politikai intézményrendszerben, milyen érdekeket képviselünk a nők, a családok és a gyermekek helyzetének javításáért, és hogyan tudunk együttműködni közös céljainkért a nőbizottságokkal, a különböző pártok nőszervezeteivel, a mozgalmakkal, az egyesületekkel, a klubokkal és a helyi nőcsoportokkal.

Várjuk a velünk együttműködni kész egyének, szervezetek, kollektívák javaslatait az egészséges és boldogabb magyar családokért, a nemzeti összefogás erősítéséért, boldogulásunkért.

Várunk minden érdeklődőt, kérjük, hogy jelezzék be együttműködési szándékukat a Magyar Nők Országos Tanácsának személyesen, írásban vagy telefonon. Számítunk jelentkezésükre; készen állunk a kapcsolattételre, konzultációra, véleményezésre.

(Budapest, Népköztársaság útja 124. 1062. Tel.: 317-329.)
Magyar Nők Országos Tanácsa

Francia nyelven irt TDK-dolgozatok

Az újlatin nyelvek tanszéke az ideai hagyományos „Frankofon hetek” keretében kísérletképpen francia nyelven írt tudományos diákköri dolgozatokból ülészakot szervezett. A Bora Gyula rektorhelyettes és J. F. Olivier elnöklével tartott ülészakon három dolgozatot olvastak fel:

1. Kanti Gábor (II. pénzügy): Az európai valutakülgazd. működése; 2. Marton Anna (II. külgazd.): A magyar-kánadai kereskedelmi kapcsolatok;

Dorogi Krisztina (IV. külgazd.): „A kínai gazdasági reform.”

Az egyetem vezetőivel (Csáki Csaba, Zajai Ernő, Kupcsik József, Bora Gyula) történt előzetes megbeszélés alapján a szakmai bíráló utáni a dolgozatokat a „Közigazda” alapítvány kuratóriumának adjuk át jutalmazás céljából.

A hallgatók között jó visszhangra talált a kezdeményezés, így jövőre ezt a pályázatot megismételjük.

Mi is az a HT?

Az utóbbi napokban az egyetemi plakátdömping újakkal gyarapodott, melyek azt hirdetik, közeledik a HT-választás. De mi is az a HT, tisztességes néven az egyetemi tanács hallgatói tagozata?

A hallgatói jogalapú érdekvédelemnek egyetemünkön komoly hagyományai vannak. Míg más felsőoktatási intézményekben 1986-ig csak ez kizárólag a KISZ által választott hallgatók képviselték az összhallgatók érdekeit, addig nálunk már 1981-ben hallgatók — KISZ-tagságtól függetlenül — választották meg a hallgatói képviselőt. Ez

forradalmi változás volt,

pláne ha belegondolunk, hogy az egyetemi tanácsban a korábbi 3-ról ekkor 6-ra emelkedett a választott hallgatói képviselő (ez akkor a tanács 1/7-e lett!). A hallgatói képviselők megpróbálták véleményüket egyeztetni, valahogy kapcsolatot teremteni a választókkal, így létrehozták az Érdekvédelmi Irodát. A nagy lelkesedéssel indult rendszer az évek folyamán ellassosodott, pl. a képviselőket nem választották, hanem „utódkijelöléssel” kerültek be a tanácsba.

1984-ben felmerült az igény, hogy az — országos gyakorlattól eltérően nálunk évente ülésező — Ifjúsági Parlament szerepét tovább növeljék az azal is, hogy határozatainak folyamatos figyelemmel kísérésére, valamint egyéb általános hallgatói kérdések eldöntésére Ifjúsági Bizottságot állítsanak fel. A bizottság fele kinevezett oktatókból fele választott hallgatókból állt. A KISZ úgy tervezte, hogy meglévő jogszabályait részben az

Érdekvédelmi Irodának részben az Ifjúsági Bizottságnak adja át. Sajnos az IB csak néhány ülésezett (az oktatók hallgatói véleményezéséről, a demonstráció megbízásokról döntött), és fokozatosan elhalt.

A következő lépés 1986. Megjelenik a Művelődési Miniszter rendelete a felsőoktatási szervezeti rendjéről, illetve az ifjúság jogszabályairól. Ezek alapjait: a hallgatók jogszabályait a hallgatói közösségeket illeti, az egyetemi tanácsban, a hallgatói képviselőt 1/3-os. A korábbi évek elvi logikájának s gyakorlati hibáinak tapasztalataival az egyetem ifjúsági vezetői nekiláttak az új hallgatói érdekvédelmi kidolgozásához.

A KISZ azt tervezte, hogy mindjárt az induláskor jogszabályokkal látja el a megszületendő testületet és

jó kapcsolatra törekszik vele

— részben mert már ő is veszített erejéből, részben mert így lehet, hogy a rendszer erősebb lesz. Javasolta, hogy az EI és az IB funkcióit egyesítsék, tehát azt, hogy az egyetemi tanács hallgatói képviselői egyben rendelkezzenek két hallgatói gyűlés között a hallgatói jogszabályokkal. (A hallgatói gyűlés és az IP azonos fogalmak, csak akkor nevezük IP-nek, ha van országos folytatása is.) Ugyanakkor az előző évek alatt kialakult önálló közművelődési, hallgatói tudományos, diákjelölti, kollégiumi önkormányzatoktól ez a testület legyen független, ne tartozék fölé, ne utasíthassa őket. Az 1987 májusi hallgatói gyűlés volt hivatva megválasztani a 13 fős hallgatói tagozatot. Az izgalmas ülésen néhány öntevékeny csoport jelezte, hogy ne a KISZ által kitalált lehetőségek között, hanem a KISZ-től független előkészítő csoport által megvizsgált feltételek között szülessen meg az új hallgatói tagozat. Ne a KISZ adja a jogszabályokat, hanem az előkészítő csoport mérje fel, melyekre van szükség. Egyáltalán legyen pontosabban előkészítve, tisztázva a testület feladatait. Így tehát az ülés egy hatós ideiglenes HT-t választott, amelynek feladata volt, hogy készítse elő az őszi HT-választásokat, és addig képviselje a hallgatókat az egyetemi tanácsban.

Az előkészítő bizottság sok vita után végül is elkészítette a HT működésének alapelveit. Ezek szerint a HT-tagok képviselik a hallgatókat az egyetemi tanácsban, ugyanakkor mindenki egyenlően választott képviselő, így tehát az ülések előtt csak koordinálnak, de nem hozhatnak egymásra személyileg kötelező döntést. A HT rendelkezik mindazon hallgatói jogszabályokkal, amelyek nem tartoznak más önkormányzati testületek (pl. diákjelölti hálózat) hatáskörébe. A HT munkáját a hallgatói gyűlés ellenőrizzé, és feladatait is ő jelölje ki.

A HT örökjón

A kialakult többcentrumú hallgatói közélet fölött, és lépjen fel minden centralizáló (vagy államosító) törekvés ellen. Az egyetem legfőbb döntéshozó testülete valóban egy demokratikusan, nyilvánosan működő egyetemi tanács legyen, az egyetem különböző állami bizottságaiban vegyenek részt a HT képviselői, a HT elnöke legyen tagja a rektor tanácsadó testületének, a rektori tanácsnak. A HT pénzügyi és technikai bázisát (iroda, titkárnő, fénymásoló) az egyetem (tehát ne a KISZ) biztosítsa. A HT rendszeresen ülésezzen, kiadványaival, illetve a nyilvánosság más eszközeivel, és állandó nyitottsággal tartsa a kapcsolatot a választóival. A HT-

tagok

„népképviselők”

legyenek. A HT tagjait általános és titkos választásokon válasszák, ami azt jelenti, hogy a jelöltek közül az egyetem összes hallgatója kiválaszthatja azokat akik az ő értékrendjéhez a legközelebb állnak (korábban a szakok választottak egy-egy főt, akik közül karonként kettőt képviselt az egyetemi tanácsban).

KDC-program

A Közgáz DiákCentrum következő műsora április 7-én, pénteken 19.30—02.00-ig: koncert: Tátrai Band + Horváth Charlie; meghívott vendég; mozifilm: Rocktérítő (magyar). A leghosszabb nap I—II. (am. háborús szuperprodukció, fsz.: Sean Connery,

Komoly vita volt arról, hogy 1987 őszén fél évre vagy másfél évre válasszanak HT-t. A fél év mellett az szöft érvelt, hogy a másfél év túl hosszú, míg ellene az szöft, hogy a fél év túl rövid. Nehezen eldönthető vita volt, végül is az ideiglenes HT a másfél év mellett döntött, tudatosan vállalva annak kockázatát (ami sajnos be is következett), hogy az időszak végére a HT kifárad.

A HT másfél éves működésének értékelésére nem vállalkozom, hiszen ha statikusan az utóbbi időszakra koncentrálok, a HT szinte eltűnt az egyetemi közéletből, ugyanakkor a másfél év alatt azért voltak nagy tettei is (csak példaként: menzabojkott; az egyetemi tanácsot mind az oktatók, mind az egyetemi vezetők komolyabban veszik; többször vétőjogunkkal — vagy

ellenszavazatunkkal

— értünk el eredményeket; tekintélyt szereztünk az egyetem vezetésé előtt; sokkal ritkábban fordult elő, hogy hallgatói képviselő nélkül hoztak hallgatókat is érintő döntéseket; az ország különböző felsőoktatási intézményeiből tapasztalatokért, esetleg segítségért hozzánk fordultak az ottani hallgatói képviselők stb.) Inkább arra szeretném felhívni a választókat — és a leendő HT-jelölteket — figyelmét, hogy a HT maximálisan törekedjen a hallgatói érdekek megjelenítésére, amelyet sokszor lehet (és néha nekünk is sikerült) valós tartalommal megtölteni; de ehhez lelkes, ambíciós és szakértő képviselői hozzáállás kell.

Mint alapító HT-tag kérlek benneteket, fontoljátok meg, hogy ezen lehetőségekre mennyire van szükségetek, és annak megfelelően állítsatok jelölteket választótársaitok elé.

— Lenger Csaba —

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja.
Felolós szerkesztő: HALAV EDIT Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093. Telefon: 174-548.
Kiadja a Hirlapkiadó Vállalat, Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Felolós kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató 89—4227. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felolós vezető: CSÜNDÉS ZOLTÁN vezérigazgató

Érdemes TDK-konferenciára menni!